

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Eva Komendová

Problémy institutu vazby

Diplomová práce

Olomouc 2011

Já, níže podepsaná Eva Komendová, autorka diplomové práce na téma „Problémy institutu vazby“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v tomto rozsahu: jména a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech UP, a to včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizaci zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Informační centrum UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že moje osobní údaje výše uvedené jsou pravdivé.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Problémy institutu vazby“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

.....

Děkuji vedoucí své diplomové práce JUDr. Lence Konrádové za odborné vedení a všem, kdo mi pomohli při psaní této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Ústavněprávní zakotvení vazby.....	8
2 Pojem a účel vazby.....	10
3 Materiální vazební právo.....	13
3.1 Zákonné podmínky zajištění osoby vazbou.....	13
3.2 Důvody vazby.....	15
3.2.1 Vazba útěková.....	15
3.2.2 Vazba koluzní.....	18
3.2.3 Vazba předstižná.....	21
4 Rozhodování o vazbě.....	25
4.1 Orgány oprávněné rozhodovat o vazbě.....	25
4.2 Rozhodnutí o vzetí do vazby.....	27
4.2.1 Stížnost proti rozhodnutí o vzetí do vazby.....	28
4.2.2 Žádost obviněného o propuštění z vazby.....	30
4.2.3 Přezkoumání důvodnosti vazby z úřední povinnosti.....	33
5 Trvání vazby.....	35
5.1 Rozhodování o dalším trvání vazby.....	36
5.2 Nejvyšší přípustné doby trvání vazby.....	39
5.2.1 Omezení délky trvání koluzní vazby.....	41
6 Opatření nahrazující vazbu.....	42
6.1 Záruka za další chování obviněného, slib obviněného, dohled probačního úředníka	
43	
6.1.1 Peněžitá záruka.....	45
7 Výkon vazby.....	48
Závěr.....	59
Použitá literatura a zdroje.....	61
Přílohy.....	65

Seznam zkratek

ESLP	Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku
EÚLP	Evropská úmluva o lidských právech
KancŘ	Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 1/2002, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
ŘVV	vyhláška 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby ve znění pozdějších předpisů
SSZ	zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů
StZast	zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
TŘ, trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů
VýkV	zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů
ZSM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Jak je již patrné z názvu („Problémy institutu vazby“), tato diplomová práce je zaměřena na vazbu jako procesní prostředek k zajištění účelu trestního řízení a problémy s ní související. Mojí snahou bylo napsat ucelený text se zaměřením především na materiální a formální vazební právo.

Vazbu bych se nebála označit za „nejdiskutovanější“ opatření, které dává trestní řád k dispozici orgánům činným v trestním řízení. Jak odborná, tak laická veřejnost se tímto tématem zabývá především proto, že uvalením vazby dochází k dočasnému omezení osobní svobody, a navíc osoby nevinné v souladu se zásadou presumpce neviny. Dochází tedy ke střetu ochrany ústavně zaručeného práva jednotlivce a zájmu společnosti na průběhu trestního řízení, dopadení a potrestání pachatele trestného činu. Z toho a mnoha dalších důvodů by měla být vazba upravena v zákoně tak, aby v žádném případě nedocházelo ke zneužívání tohoto institutu. Otázkou však zůstává, zda náš trestní řád takovouto ochranu nabízí.

Na toto téma již bylo napsáno mnoho publikací a odborných článků, což jenom potvrzuje problematičnost a závažnost tohoto institutu. Otázkám vazby se také ve značné míře věnuje judikatura zejména Ústavního soudu (ale i soudů krajských nebo vrchních) a judikatura Evropského soudu pro lidská práva, která mi byla mnohdy pomocným zdrojem při řešení sporných otázek mezi odbornou veřejností.

Problematika vazby je tak obsáhlá, že není možné – už jen vzhledem ke stanovenému obsahu diplomové práce – do jedné práce zahrnout všechny otázky, které se více či méně vazby týkají. Proto např. není samostatná kapitola věnována mladistvím, neboť jde o problematiku, která by si zasloužila být sama předmětem diplomové práce. Jak se již zmiňuji výše, uvalením vazby dochází k omezení ústavně zaručeného práva, proto se v první kapitole věnuji ústavnímu zakotvení vazby. Ústavní základy najdeme samozřejmě v Ústavě, ale především pak v LZPS, která říká, že *nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu*. V následující kapitole jsem se snažila vymezit vazbu jako zajišťovací prostředek bez sankční funkce. V kapitole třetí (materiální vazební právo) a kapitole čtvrté (formální vazební právo) podrobně uvádím podmínky, za kterých může být obviněný vzat do vazby, orgány, které rozhodují o vazbě, a další. V kapitole páté se zabývám trváním vazby se zaměřením na nejvýše přípustné doby trvání vazby. Protože je vazba opatřením fakultativním a subsidiárním, upravuje trestní řád alternativy, kterými je možné vazbu nahradit. O tom pojednává kapitola šestá. Nakonec se v kapitole sedmé zmiňuji o výkonu vazby.

Při zpracování diplomové práce jsem ve většině případů použila analýzu odborného textu a dále metodu popisu.

1 Ústavněprávní zakotvení vazby

Základní práva a svobody, a ochrana s nimi spojená, se začaly rozvíjet zjm. v souvislosti s průběhem a skončením druhé světové války. V současné době by mělo být respektování těchto práv a svobod samozřejmostí každého moderního právního státu. Jedním z nejdůležitějších dokumentů v této oblasti je EÚLP, která společně s ESLP představuje nejvyšší možnou ochranu, jaké se lze při ochraně základních práv a svobod domoci. I Česká republika je smluvní stranou EÚLP, a proto je nutné, aby byl tento dokument českými soudy respektován a uplatňován v souladu s čl. 1 odst. 2 Ústavy, resp. čl. 10 Ústavy. Na základě této generální klauzule (čl. 10 Ústavy) je součástí právního řádu vedle EÚLP i MPOPP, Dohoda proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, Úmluva o právech dítěte a další. Základní svobody jednotlivce představují autonomní prostor, do kterého by neměla veřejná moc zasahovat. U základních práv je tomu naopak. Zde právu jednotlivce odpovídá povinnost veřejné moci tyto práva garantovat. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné (čl. 1 LZPS). To ovšem neznamená, že jsou rovněž neomezené, neboť tyto práva lze omezit, a to zjm. v případech, kdy takovéto omezení připouští ústavní úprava nebo pokud se dostanou do kolize s jinými základními právy a svobodami. V rámci trestního řízení (a v případě vazby to platí obzvlášť) vždy dochází k zásahům do základních práv a svobod. Naproti sobě zde stojí snaha státu stíhat a potrestat pachatele trestného činu a zájem chránit základní práva a svobody osoby, která je stíhána. Každé trestní řízení by mělo naplňovat podmínky spravedlivého procesu. Tento pojem však není na vnitrostátní úrovni (v Ústavě, v LZPS) definován. Proto se dovozuje ze znění čl. 36 odst. 1 LZPS (*každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu....*) a z čl. 8 odst. 2 LZPS (*nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon*). Naproti tomu EÚLP ve svém čl. 6 odst. 1 výslovně stanoví, že *každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem*.¹ Čl. 6 EÚLP, který tedy zaručuje právo každého na spravedlivý proces, patří mezi nejčastěji zmiňované články v judikatuře ESLP a více jak polovina věcí projednávaná před tímto soudem se týká právě tohoto ustanovení. Proto je pozoruhodný fakt, že ještě stále existují

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 29-37.

pochybnosti o aplikovatelnosti tohoto článku bez toho, aby to vyvolávalo pochybnosti či námitky.²

K úspěšnému naplnění účelu trestního řízení je často nutné zajistit přítomnost potřebných osob (např. obviněného, svědka) nebo opatřit potřebné věci. Děje se tak procesními úkony, které velmi často významně zasahují do občanských práv a svobod zaručených především Ústavou, LZPS a mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána.

V čl. 7 LZPS je obecné vyjádření nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, která může být omezena pouze v případech stanovených zákonem. Pro omezení osobní svobody je významný čl. 8 LZPS. Osobní svoboda je dle LZPS zaručena a nikdo jí nesmí být zbaven jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. V dalších odstavcích tohoto článku jsou stanoveny podmínky a lhůty pro zadržení a zatčení. Konečně vazba je upravena v čl. 8 odst. 5, dle kterého *nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu*. EÚLP řeší omezení osobní svobody v čl. 5. Zákonnou úpravu těchto ústavních požadavků rozvádí čtvrtá hlava TŘ – Zajištění osob, věcí a jiných majetkových hodnot.³

² REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vydání. Praha: Orac, 2002, s. 102.

³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 266.

2 Pojem a účel vazby

Vazba je velice specifický zajišťovací institut trestního práva procesního. V souladu s čl. 8 odst. 5 LZPS *nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu*. V opačném případě by došlo k porušení tohoto ústavně zaručeného práva. Pro samotné vymezení vazby bych použila definici uváděnou v knize V. Mandáka: *„vazba je institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu (soudu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce) dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařit či ztěžovat objasnění věci nepřipustným působením na prameny důkazů, nebo konečně pokračovat v trestné činnosti“*.⁴ I když tato definice nepatří mezi nejnovější, lze ji i v dnešní době (samozřejmě s ohledem na současnou právní úpravu) považovat za nejdůležitější, neboť v sobě zahrnuje všechny aspekty vazby. Mimo jiné z ní vyplývá, že uvalením vazby dojde ke zbavení osobní svobody, což v žádném případě nelze chápat jako účel vazby, ale pouze jako nezbytnou nutnost k dosažení cíle, které jsou u jednotlivých druhů vazby odlišné.⁵ Vazba má vždy pouze zajišťovací funkci, a proto, pokud se příslušný orgán rozhodne pro vzetí obviněného do vazby, je potřeba tento prostředek chápat jako opatření sloužící k dosažení účelu trestního řádu. Podstatou zajišťovací funkce je zajistit, aby obviněný byl k dispozici orgánům činným v trestním řízení, přičemž pojem „být k dispozici“ v sobě zahrnuje i udržení obviněného v dobrém fyzickém a zejména potom psychickém stavu. V praxi se však v této oblasti vyskytují četné obtíže, což souvisí i s tím, že vazba je v naší zemi dosud vykonávána převážně v přeplněných vazebních věznicích tradičního typu. V důsledku toho – a navíc s nemožností zabývat se nějakými smysluplnými činnostmi – jsou tak obvinění ve vazbě vystaveni značnému stresu se všemi z toho vyplývajícími negativními důsledky.⁶ Vazbě nelze přiřadit funkci sankční, výchovnou nebo tento institut vykládat jako předběžný výrok o vině, neboť to by bylo v rozporu se zásadou presumpce nevinoty. Přestože vazbu nelze chápat jako trest, představuje výrazný zásah do osobní svobody obviněného, který se v důsledku tohoto procesního opatření nachází ve fyzické izolaci, jako v případě trestu odnětí svobody. Proto je možné hovořit o určitých podobných rysech, ovšem zásadní rozdíl mezi vazbou a trestem odnětí svobody tkví v jejich odlišném účelu. Trest, který plní jak funkci sankční, tak funkci

⁴ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 65.

⁵ „Tamtéž“

⁶ HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005, s. 45.

výchovnou, obsahuje i morální aspekt, neboť dojde k odsouzení pachatele ze strany společnosti. Tento znak vazba, při respektování zásady presumpce nevinny, zcela postrádá.⁷ Na rozdíl od funkce výchovné, která je naplněna pouze u trestu, funkci ochrannou plní vedle trestu i vazba, i když v lehce odlišném pojetí. Ochranná funkce se u trestu projevuje tím, že má chránit společnost před další trestnou činností. Naopak vazba chrání společnost tím, že brání obviněnému, aby se vyhnul trestní odpovědnosti útekem nebo skrýváním se (vazba úteková), zabraňuje koluznímu jednání (vazba koluzní) anebo odvrací možnost opakovat popřípadě dokonat trestný čin (vazba předstižná). Přestože vazbu nelze ztotožňovat s trestem, každým omezením osobní svobody se obviněný dostává do nepříjemné situace spojené s mnohými negativními důsledky v rámci společenského života. Navíc nejistota týkající se konečného výsledku věci představuje značnou zátěž pro psychiku obviněného, čímž docházíme k absurdnímu zjištění, že vazba svojí povahou s sebou zpravidla nese větší zlo, než samotný trest.⁸

Při uvalení vazby, stejně jako při použití ostatních zajišťovacích prostředků, je nutné respektovat základní zásady, na kterých je vystavěno celé trestní řízení. O vazbě se hovoří jako o „ultima ratio“ nebo také jako o nutném zlu trestního řízení. Jde o opatření krajní a výjimečné, a proto je možno zcela oprávněně požadovat, aby se v jakémkoli stádiu trestního stíhání pečlivě posuzovalo, zda uvalení vazby je opravdu nezbytným procesním opatřením k dosažení účelu trestního řízení a zda nelze tohoto účelu dosáhnout jinak, tj. bez omezení osobní svobody.⁹ Vazba má subsidiární charakter, což bylo zdůrazněno novelou č. 265/2001 Sb. v § 67 TŘ, dle něhož lze vazbu použít pouze tehdy, jestliže s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. V této souvislosti bych také zmínila fakultativnost vazby, což znamená, že obviněný nemusí být vzat do vazby, i když jsou splněny všechny zákonné podmínky, protože náš trestní řád nezná obligatorní vazbu s výjimkou extradiční a předávací vazby dle § 397 odst. 3 a § 411 odst. 4 TŘ.¹⁰ S vazbou jako „ultima ratio“ také bezpochyby souvisí princip zdrženlivosti a přiměřenosti, který je uváděn v § 2 odst. 4 TŘ. Vazba by měla být v souvislosti s touto zásadou použita pouze tehdy, jestliže právě vazba povede nejlépe k dosažení účelu trestního řízení a zároveň nezasáhne nepřiměřeně do základních práv a svobod obviněného. V trestním řádu je tento princip vyjádřen např.

⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 372-373.

⁸ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 70-71.

⁹ DRAŠTÍK, Antonín. K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 12. s. 8-9.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 280.

v omezené době trvání koluzní vazby, v nejvyšší přípustné době vazby, ve způsobu rozhodování o dalším trvání vazby atd.¹¹ Jako další princip uplatňovaný v rámci vazby je možné považovat zásadu proporcionality, podle které je nutné brát v úvahu charakter a závažnost skutku, pro který je obviněný stíhán, druh a výši očekávaného trestu, popřípadě jiné trestněprávní sankce, stejně jako osobu obviněného. O tom, zda je tento princip součástí platné právní úpravy, se v minulosti vedly diskuze. Zastáncem toho, že zásada proporcionality je součástí právní úpravy, byl např. A. Draštík, který ve svém článku uvádí, že vazba by neměla být uvalena v tom případě, kdy by nebyla v relaci s očekávaným výsledkem trestního procesu.¹² Také V. Mandák se ve své nadčasové knize přiklonil k tomu, že by tato zásada měla být v trestním řízení uplatňována, přestože není v platné právní úpravě výslovně vyjádřena.¹³ K opačnému názoru se přikláněl např. K. Studený, podle něhož by striktním dodržováním požadavku A. Draštíka, došlo k popření zásady, že vazba není trest, jelikož by se již do jisté míry předjímalo rozhodnutí soudu u hlavního líčení.¹⁴ Tyto „spory“ nakonec definitivně vyřešila novela č. 265/2001 Sb., která princip proporcionality výslovně zakotvila v § 67 TR.

¹¹ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 371.

¹² DRAŠTÍK, Antonín. K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 12, s. 9.

¹³ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 69.

¹⁴ STUDENÝ, Karel. Poznámky k článku „K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 5, s. 13.

3 Materiální vazební právo

3.1 Zákonné podmínky zajištění osoby vazbou

Aby mohla být osoba vzata do vazby, je nutné naplnit všechny zákonem stanovené podmínky, a to jak formální, tak materiální povahy. Z pohledu tohoto členění pak rozlišujeme mezi materiálním vazebním právem a formálním vazebním právem. Za materiální vazební právo můžeme především považovat existenci konkrétních skutečností (důvody vazby), naproti tomu formální vazební právo představuje procesní postupy pro vzetí osoby do vazby.

Vazbu lze uvalit pouze na osobu, která je v procesním postavení obviněného, existuje zde konkrétní důvod vazby a současně je vazba adekvátním řešením v konkrétním případě. Tyto tři podmínky, které jsou uvedeny v § 67 TŘ, musí být bezpodmínečně splněny proto, aby mohla být osoba vzata do vazby.

Jak již bylo zmíněno výše, do vazby lze vzít pouze osobu obviněnou, tzn. osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání dle § 160 odst. 1 TŘ. Protože vazba obecně představuje výrazný zásah do osobní svobody člověka, nepřichází v úvahu, aby byla uvalena na jinou osobu (např. svědka). Ani osobu podezřelou ve zkráceném přípravném řízení nelze vzít do vazby (§ 179f odst. 1 TŘ), neboť trestní stíhání je zde zahájeno až tím, že státní zástupce doručí návrh na potrestání soudu (§ 314b odst. 1 TŘ). To ovšem nevylučuje možnost uvalit vazbu ve zjednodušeném řízení před samosoudcem, kde je osoba vyslechnuta již jako obviněný.¹⁵ Z výše uvedeného však existuje výjimka, kdy ani osobu obviněnou do vazby vzít nelze. Tato výjimka je stanovena v § 68 odst. 2 TŘ, avšak je nutné zkoumat, zda již nenastala situace předvídaná § 68 odst. 3 TŘ, která by negovala možnost nevzít obviněného do vazby.¹⁶

Jako samostatnou problematiku bych v rámci materiálního vazebního práva (potažmo v rámci první podmínky, tj. že do vazby lze vzít pouze osobu obviněnou) viděla důvodnost trestního stíhání, což musí být striktně oddělováno od pojmu důvody vazby. Za materiální vazební právo jsou zjm. považovány důvody vazby, ovšem jako další součást tohoto práva můžeme uvést dostatečně odůvodněné podezření obviněného ze spáchání trestného činu, což ovšem nebylo před novelou TŘ provedenou zákonem č. 66/1998 Sb. v rámci trestního řízení vyžadováno.¹⁷ Zmíněná novela zavedla § 67 odst. 2: *V přípravném řízení....dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo sděleno obvinění, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal*

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 665.

¹⁶ VANTUCH, Pavel. Důvody vazby. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 2, s. 56-57.

¹⁷ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 73.

obviněný. Tímto paragrafem byla vložena do zákona výslovná povinnost soudu zkoumat důvodnost obvinění, avšak pouze v přípravném řízení. Proto byl tento odstavec následnou novelou TŘ vypuštěn a nahrazen dovětkem vztahující se na všechny tři důvody vazby. Konkrétně to pro soud (soudce) znamená, že od 1. 1. 2002 musí zkoumat nejen to, zda existují konkrétní důvody vazby, ale i to, zda dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný. Také musí vzít ohled na osobu obviněného a posoudit, zda vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Těmito skutečnostmi se soud (soudce) zabývá v průběhu celého řízení a nezáleží, v jakém stádiu se zrovna věc projednává.¹⁸ V § 67 TŘ je však výslovně stanovena povinnost zkoumat i důvodnost trestního stíhání pouze pro rozhodnutí o vzetí do vazby. Avšak pro praxi se dá předpokládat, že toto ustanovení bude analogicky používáno i pro další rozhodnutí, např. o dalším trvání vazby atd.¹⁹ Podle platné právní úpravy rozhoduje o vzetí do vazby soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce (§ 68 odst. 1 TŘ). Tato změna nastala až jako reakce na přijetí Listiny základních práv a svobod od počátku roku 1992. Do konce roku 1991 tomu bylo tak, že o vazbě rozhodoval soud a v přípravném řízení prokurátor. Pokud soudce dojde k názoru, že trestní stíhání je nedůvodné, nemůže toto stíhání zastavit, ani dát jakýkoliv závazný pokyn pro další postup, neboť by tím došlo k překročení jeho pravomocí. Jeho zjištění by však nemělo zůstat bez povšimnutí a mělo by se projevit v tom, že obviněný bude propuštěn na svobodu (pokud se nachází ve vazbě) nebo nebude vůbec do vazby vzat.²⁰ Stejný názor je uveden i v nálezu Ústavního soudu sp. zn. II ÚS 347/1996. Z toho plyne, že by nemělo docházet k situacím, kdy obviněný bude ve vazbě i tehdy, když bude stíhání nedůvodné, jak tomu bylo v případě předešlé právní úpravy.

Adekvátnost vazby, je v zákoně vyjádřena slovy „*s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením*“. Tato změna účinná k 1. 1. 2002 v sobě zahrnuje jak princip zdrženlivosti, tak přiměřenosti, fakultativnosti a subsidiarity a měla vést ke snížení počtu vazebních věcí.²¹ V této věci je také významný judikát č. 193/2002, který uvádí, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny zvažovat i tu možnost, zda lze uložit podmíněný trest

¹⁸ VANTUCH, Pavel. Důvody vazby. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 2, s. 59.

¹⁹ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 401.

²⁰ VANTUCH, Pavel. Důvody vazby. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 2, s. 60.

²¹ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 402.

odněti svobody. V případě, že tomu tak je, nelze vzít obviněného do vazby (§ 72 odst. 2 písm. b) TŘ). I když by se mohlo zdát, že tato povinnost je dána orgánům až ve fázi, kdy přezkoumávají důvody vazby, ze smyslu vazebního řízení vyplývá opak – tedy, že je to nutné zvažovat již při rozhodování o vazbě.²² Závěrem lze říci, že soud (soudce, popřípadě státní zástupce) je vždy povinen zkoumat, zda účelu vazby nelze dosáhnout jiným opatřením (např. zárukou).

3.2 Důvody vazby

Důvody vazby představují jednu ze tří podmínek, které musí být splněny, aby mohla být osoba obviněná vzata do vazby. Tyto důvody jsou uvedeny taxativním výčtem v § 67 TŘ. To může být bráno jako pozitivum, protože to svým způsobem zabraňuje uvalení vazby z důvodů neslučitelných s § 67 TŘ. Zmíněný § 67 TŘ uvádí, že *obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že se naplní jednání uvedené pod písm. a), b), nebo c)*. Z toho tedy vyplývají dvě možnosti. Buď půjde o skutečnosti spočívající v samotném jednání obviněného, nebo půjde o skutečnosti nezávislé na jednání obviněného. V obou případech (bez rozdílu o čí jednání se bude jednat) je nutné, aby konkrétní skutečnosti byly „dostatečným a rozumným podkladem pro odůvodnění alespoň některé uvedené obavy“.²³ Samozřejmě nelze po soudu (soudci) požadovat naprosto jistý závěr, že obviněný např. uprchne, ale na druhou stranu nelze vyčkávat, až se tak doopravdy stane. K pojmu „konkrétní skutečnosti“ uvádí Ústavní soud ve své judikatuře následující: „Pro výklad tohoto znaku, resp. pro aplikaci § 67 TŘ, nejsou a ani nemohou být dána objektivní a neměnná kritéria, která je naopak třeba vyvodit vždy z povahy konkrétní a individualizované věci, včetně osoby obviněného, jeho osobních poměrů, rozsahu potřebného dokazování apod.“ Avšak v zápětí Ústavní soud uvádí, že v některých konkrétních případech postačí i určitá objektivní konstelace.²⁴

3.2.1 Vazba útěková

Jako první důvod vazby je v zákoně uváděna obava, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest. V takovém případě hovoříme o vazbě útěkové. Ze slova „zejména“ můžeme dovodit, že se jedná o výčet

²² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 204.

²³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 452.

²⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 6.

demonstrativní, nikoliv taxativní, což znamená, že může nastat i jiná (v zákoně neuváděná) konkrétní okolnost, která bude rozhodná pro vzetí obviněného do vazby. Navíc se nevyžaduje, aby tyto okolnosti byly naplněny kumulativně, ale stačí, pokud zde bude jakákoli okolnost, která bude budít reálnou obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat. Dle soudní praxe lze pojmem „uprchne“ vykládat jako případy, kdy osoba utíká do ciziny, zatímco pojmem „bude se skrývat“ znamená skrývat se v tuzemsku. Dříve toto rozlišení nebylo bráno v úvahu.²⁵

Jak již zmiňuji v kapitole „Důvody vazby“, nelze po soudu (soudci) požadovat naprosto jistý závěr, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat v případě, že nebude vzat do vazby. Je samozřejmě velice těžké určit, z čeho lze záměr obviněného utéci vyvodit. Je zřejmé, že nelze odkazovat pouze na okolnosti objektivní povahy, ale je třeba brát v úvahu i okolnosti týkající se osoby obviněného (jako jsou např. rodinné poměry, věk obviněného atd.).²⁶ Případy, kdy se s největší pravděpodobností bude jednat o útěk, můžeme vyvodit např. z toho, když si obviněný pořídí falešné doklady, zanechá rodině dopis obsahující jeho záměr vycestovat do ciziny a další případy uváděné v literatuře popřípadě judikované soudy. Je nutné upozornit na to, že ne každé vycestování do ciziny (navíc s platnými cestovními doklady) nebo vzdání se z místa trvalého bydliště, musí být považováno za útěk, a to ani v tom případě, kdy to osoba obviněná neohlásí orgánům činným v trestním řízení. V této souvislosti bych chtěla připomenout čl. 14 LPS, který zaručuje svobodu pohybu a pobytu, a pokud by chtěla osoba toto své základní právo realizovat, nemůže to být bráno jako odůvodnění pro případný útěk. Stejně Ústavní soud argumentuje ve svém nálezu v případě, že obviněným je cizinec, kdy uvádí že, „za skutečnost odůvodňující vzetí do vazby nemůže být jako dostačující akceptováno to, že obviněný je cizím státním občanem, což vytváří pouze abstraktní možné nebezpečí“.²⁷ Za důvod vazby nemůže být považováno ani to, že se obviněný bez omluvy nedostaví k procesnímu úkonu. Je totiž nutné rozlišovat mezi pasivitou obviněného a snahou vyhnout se trestnímu stíhání popřípadě trestu. V případě, že bude obviněný řádně předvolán, lze jeho účast zajistit mírnějším opatřením než je vazba, a to předvedením. Vazba by byla v tomto případě zjevně neadekvátním způsobem zajištění

²⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 406.

²⁶ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 209.

²⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2000 sp. zn. I. ÚS 645/99 in RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004. s. 9.

přítomnosti obviněného. Pokud by však došlo k situaci, že předvedení bude znemožněno aktivním jednáním na straně obviněného, lze to již považovat za důvod útekové vazby.²⁸

Z uvedených příkladů lze dojít k závěru, že existuje řada okolností, které budou zakládat reálnou obavu z útěku, ale na druhé straně zde existují okolnosti, které nemohou být v žádném případě brány jako důvody pro uvalení útekové vazby. V každém případě je nutné, aby soud (soudce) vycházel nejenom z objektivních okolností, ale též z okolností týkajících se obviněného, jak se již zmiňují výše.

První okolnost výslovně stanovená v zákoně je, že totožnost obviněného nelze hned zjistit. Jedná se o situaci, kdy obviněný u sebe nemá žádné osobní doklady a ani neexistuje možnost, že by mu jeho totožnost potvrdila věrohodná osoba. V takovém případě je možné omezit osobní svobodu pouze na dobu potřebnou ke zjištění totožnosti, a pokud zároveň neexistuje jiný důvod vazby, musí být obviněný propuštěn na svobodu (§ 72 odst. 2 písm. a) TŘ). Za nejčastější způsob prokázání totožnosti slouží občanský průkaz, na druhou stranu není vyloučen i jiný způsob např. služební průkaz nebo potvrzení věrohodné osoby.

Druhou okolností je, že obviněný nemá trvalé bydliště. Je tomu tak tehdy, jestliže obviněný „vůbec nemá kde bydlet nebo sice má kde bydlet, ale v takovém bydlišti se nezdržuje, anebo často mění místo svého pobytu, přičemž tyto změny nenahlásí orgánům činným v trestním řízení“.²⁹ Pokud však osoba často mění místo svého pobytu, a to z důvodu zaměstnání, nemůže to být bráno jako reálná hrozba z útěku. Stejně jako pobyty v lázních, na dovolené apod. Samozřejmě nelze s jistotou usuzovat, že když osoba nemá trvalé bydliště, uprchne nebo se bude skrývat. Proto je nutné brát vždy v úvahu konkrétní situaci a osobní svobodu omezit pouze tehdy, pokud je možné nedostatek trvalého bydliště považovat za skutečnou hrozbu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat.³⁰

Poslední okolnost uváděná v zákoně je hrozba vysokým trestem. Touto, dá se říci „nejproblematičtější“ okolností, se nejednou zabýval Ústavní soud ve svých nálezech. Nejprve je nutné říci, že vazbu nelze uvalit jen z toho důvodu, že osobě hrozí vysoký trest dle trestní sazby stanovené trestním zákoníkem, ale vždy je potřeba zkoumat konkrétní okolnosti případu. V této souvislosti Ústavní soud ve svém nálezu uvádí že, „*samotná hrozba vysokého trestu není konkrétní skutečností zakládající obavu z jednání podle citovaného ustanovení trestního řádu. Pokud by tomu tak skutečně bylo - což však trestní řád nepřipouští - muselo by - dovedeno ad absurdum - platit, že v jakémkoliv případě hrozby vysokého trestu by*

²⁸ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 80-81.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 455.

³⁰ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 89.

u obviněného byla dána existence útěkového vazebního důvodu, a to bez nutnosti jeho dalšího podrobnějšího zkoumání“.³¹ Jinak řečeno, v případě hrozby vysokého trestu bychom mohli hovořit o vazbě obligatorní. K pojmu „hrozby vysokým trestem“ Ústavní soud judikoval následující: „Hrozbou vysokým trestem lze odůvodnit uložení tzv. útěkové vazby toliko v těch případech, kdy na základě zjištěných skutečností opodstatňujících důvodnost podezření ze spáchání zvláště závažného trestného činu lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let. Obviněný může a má právo naproti tomu namítat a prokazovat za těchto okolností existenci konkrétních skutečností (silných důvodů), jež důvodnou obavu z následků uvedených v § 67 písm. a) TŘ eliminují a vylučují tak aplikaci předmětného vazebního důvodu“.³² Podobně se k věci stavěl i V. Mandák, který ve své knize navrhoval de lege ferenda, aby v případě, že se bude jednat o nejzávažnější trestné činy, bylo připuštěno to, že okolnosti vedoucí ke vzetí obviněného do vazby není třeba podrobně zdůvodňovat.³³ Dle mého názoru by to znamenalo v podstatě to, že by se připustila (dle Mandáka u nejzávažnějších trestných činů a dle Ústavního soudu u trestných činů předpokládající uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně osmi let) obligatorní vazba, s čímž nemohu souhlasit a ani současná právní úprava to nedovoluje. Navíc by mohlo docházet ve zvýšené míře ke zneužívání tohoto institutu.

3.2.2 Vazba koluzní

Druhým důvodem uvedeným v § 67 pod písm. b) je tzv. koluzní jednání, proto hovoříme o vazbě koluzní. Dle výslovného znění tohoto paragrafu půjde o koluzní vazbu v případě, že bude hrozit z konkrétních skutečností důvodná obava z toho, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Výčet je opět demonstrativní (toto vyplývá ze slova „jinak“), což znamená, že koluzní jednání může spočívat i v jiném záměru obviněného mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, než v jednání uváděném v zákoně.

Hned na začátku je potřeba zdůraznit, že na rozdíl od vazby útěkové i předstížené, existují ohledně vazby koluzní mnohé rozdílné názory a námitky, přičemž mnozí autoři minulého století dokonce zpochybňovali oprávněnost a účinnost koluzní vazby jako takové. Nejpatrnější rozdíly uvádí ve své knize V. Mandák, který porovnal jednotlivé názory autorů.

³¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 1. 2002 sp. zn. I. ÚS 432/01 in RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 11.

³² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2004 spis. zn. sp. zn. III. ÚS 566/03 in ŠAMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád komentář I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 470.

³³ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 93.

Ti se rozdělovali do dvou skupin, kdy první z nich vystupovala velice kriticky až odmítavě, naopak druhá skupina argumentovala pozitivně pro vazbu koluzní. Do první skupiny lze zařadit A. Zuckera, který vznesl největší kritiku, když uvedl, že „koluzní vazba vznikla pod vlivem teorie, podle níž má stát právo na zjištění pravdy, tomu však odpovídá povinnost stíhaného zdržet se všeho, čím by mařil nebo ztěžoval vyšetřování“.³⁴ Jako další argument těchto „odpůrců“ je to, že mnozí považovali koluzní vazbu za pozůstatek inkvizičního procesu a ona sama zde existuje proto, aby přinutila obviněného se doznat. Toto tvrzení, stejně jako mnohé další kategoricky odmítal F. Storch, který byl přesvědčen o potřebnosti koluzní vazby. Ať tak či onak, pravdou zůstává, že kritické námitky ustaly počátkem 1. světové války. V současné době lze slyšet kritiku proti koluzní vazbě v souvislosti s EÚLP, konkrétně zda je koluzní vazba v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP. Na to reagoval Ústavní soud v řadě svých nálezů. Jedním z prvních byl nález, ve kterém se zabýval návrhem na zrušení ustanovení § 67 písm. b) TŘ. Ústavní soud však v tomto případě došel k závěru, že návrh není důvodný a uvedl, že koluzní vazba není v rozporu s čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP. Argumentoval mimo jiné tím, že dle zmiňovaného článku lze osobu zatknout nebo jinak zbavit osobní svobody pouze na základě zákona a dále musí jít o osobu důvodně podezřelou ze spáchání trestného činu. Těmto podmínkám právní úprava koluzní vazby neodporuje, a proto soud návrh zamítl.³⁵ Je velmi těžké říci, zda má koluzní vazba v TŘ místo. Nicméně i po řadě provedených novel koluzní vazba zůstává součástí naší právní úpravy, a tak se dá říci, že je zákonodárci brána jako institut potřebný, a je na orgánech činných v trestním řízení, aby nedocházelo k jeho zneužívání.

Úprava koluzní vazby prošla řadou novel. Novela provedená zákonem č. 152/1995 Sb. uváděla, že koluzní vazbu lze uvalit v případě, pokud ještě existují dosud soudem nevyslechnutí svědci nebo spoluobvinění. To znamenalo, že důvod koluzní vazby nemůže trvat poté, kdy byly tyto osoby vyslechnuty před soudem, a obviněný tedy musel být z vazby propuštěn. Na to navazuje novela provedená zákonem č. 166/1998 Sb. Podle ní dochází k vypuštění slova „soudem“, a tím k zúžení uplatnění koluzního důvodu. Toto uvádí i Ústavní soud ve svém nálezu, kde upozorňuje, že „*TŘ nepodmiňuje existenci tohoto vazebního důvodu obavou z ovlivňování svědků nebo spoluobviněných nevyslechnutých dosud soudem, jak platilo v předchozí právní úpravě do konce roku 1998, nýbrž jen – dosud nevyslechnutých –*

³⁴ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 98.

³⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 4. 1994 publikovaný pod č. 101/1994 Sb. in RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 13-14.

což se bude dít zpravidla již v přípravném řízení³⁶. Takovouto úpravu převzala i novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb.

V souvislosti s již zmiňovanými novelami týkajícími se „dosud nevyslechnutých“ nebo „dosud soudem nevyslechnutých“ svědků či spoluobviněných vyvstává otázka, zda a kdy v průběhu trestního stíhání (zjm. po skončení vyšetřování nebo vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně) odpadají důvody koluzní vazby. Touto problematikou se široce zabývá ve své knize V. Mandák. Dle něho nelze přijmout jednoznačný závěr, že obava z maření odpadá vždycky s určitou fází trestního stíhání. Na druhou stranu nelze jednoznačně říci ani to, že koluzní důvody trvají po celou dobu trestního stíhání.³⁷ Pokud jde o věcné či listinné důkazy, můžeme souhlasit s tím, že důvody pro uvalení koluzní vazby v zásadě odpadají tehdy, jakmile jsou tyto důkazy procesně zajištěny. V případě svědků je to složitější a je nutné postupovat mnohem obezřetněji. Je třeba hodnotit všechny okolnosti případu komplexně, vycházet z konkrétní procesní situace a z pořízených důkazů.³⁸ P. Šámal naopak ve svém komentáři uvádí, že novela, kterou bylo vypuštěno slovo „soudem“, znamená, že již po prvním výslechu svědka či spoluobviněného není možné použití vazby z důvodu koluzního jednání.³⁹ S tímto názorem nesouhlasím a myslím si, že i praxe se spíše ztotožňuje s názory V. Mandáka, a je vždy v konkrétním případě třeba zkoumat všechny okolnosti případu.

Jedinou výslovně stanovenou skutečností, která může odůvodňovat uvalení koluzní vazby, je působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné. Působení může být chápáno buď jako zákonem nepřipustné přímé (v takovém případě působí přímo obviněný) nebo zprostředkované (působení jinou osobou), v obou případech však musí směřovat k tomu, aby ovlivňovalo svědky nebo spoluobviněné s účelem mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Protože se musí jednat o zákonem nepřipustné jednání, nelze jako působení ve výše uvedeném smyslu považovat např. připomenutí svědkovi jeho právo odepřít výpověď.⁴⁰ I když zákon výslovně zmiňuje pouze svědka a spoluobviněného, neznamená to, že by nemohlo být působeno na jiné osoby např. znalce.

Vedle toho zákon dále uvádí „jiné maření“. Pod tímto pojmem si lze představit např. působení na znalce, padělání, pozměňování, ukrývání věcných důkazů apod., ale i působení

³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 22.5.2008, sp.zn. I.ÚS 734/08 in BOUDA, Zbyněk. *Recentní judikatura Ústavního soudu k vazebním důvodům*. Trestní právo, 2009, č. 12, s. 18.

³⁷ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 116.

³⁸ „Tamtéž“, s. 119.

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 457-458.

⁴⁰ „Tamtéž“, s. 457.

na osobu, která vnímala svými smysly okolnosti případu a je zřejmé, že bude v budoucnosti předvolána jako svědek.⁴¹

Na druhou stranu existují okolnosti, které nelze nikdy pokládat za maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Pokud tedy obviněný uplatňuje svoje zákonná práva na obhajobu (např. popírá svoji vinu), nikdy to nelze brát jako důvod koluzní vazby. Stejně tak koluzním důvodem nemůže být jen určitá důkazní situace (např. rozpory ve výpovědích svědků), protože jak již uvádím výše, obava z koluzního jednání musí být odůvodněná aktivním jednáním obviněného⁴² Subjektivní jednání obviněného, kterým se snaží zmařit důležité skutečnosti (např. zničení listinných důkazů), není dle V. Mandáka důvodem pro uvalení koluzní vazby v případě, že objektivně již nelze tyto důležité skutečnosti ovlivnit (např. listiny již byly zajištěny orgánem činným v trestním řízení). Úplně odlišný názor v této věci zastává M. Růžička a J. Zedulová, kteří mají za to, že v takovémto případě obviněný jednal tak, jako by šlo o skutkový omyl a tudíž toto jednání odůvodňuje obavu z koluze, resp. obviněný se již koluzního jednání dopustil. Vyplývá to mimo jiné z toho, že obviněný si byl velice dobře vědom toho, že jde o skutečnosti závažné pro objasnění věci, a i když jednal ve skutkovém omylu, vyvolalo toto jeho jednání důvodnou obavu z koluze.⁴³ V tomto případě bych souhlasila s druhým z uvedených názorů, protože dle mého daleko více vystihuje smysl a účel ustanovení § 67 písm. b) TŘ, dle něhož *lze vzít obviněného do vazby v případě, že z jeho jednání vyplývá důvodná obava...* a jak již uvádím výše, tato obava může být v konkrétním případě i tehdy, pokud je jednání obviněného samo o sobě objektivně nezpůsobilé mařit vyšetřování.

3.2.3 Vazba předstižná

Vazba předstižná se svojí povahou značně liší jak od vazby útěkové, tak vazby koluzní. Zatímco poslední dvě zmíněné jsou procesní povahy a jejich úkolem je dosažení účelu konkrétního trestního řízení, vazbu předstižnou můžeme označit jako prostředek „mimoprocesní“, jako opatření preventivně-bezpečnostní, které má obviněnému zabránit v další trestné činnosti.⁴⁴

Současná právní úprava předstižné vazby je obsažena v § 67 písm. c) TŘ podle kterého lze vzít obviněného do vazby, pokud zde existuje důvodná obava, že bude opakovat

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 458.

⁴² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného. 2.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 210.

⁴³ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C. H. Beck, 2004. s. 420.

⁴⁴ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení.* Praha: Orbis, 1975, s. 133.

trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. Důvody vazby jsou v tomto případě uvedeny alternativně s tím, že jde o výčet taxativní. Jinými slovy existují pouze čtyři alternativy, kdy lze vzít obviněného do vazby.

Tento druh vazby přichází v úvahu pouze u úmyslných (dolůzních) trestných činů. To vyplývá ze samotné povahy jednotlivých alternativ, zjm. pokud jde o pokus, přípravu nebo vyhrožování, kdy je zřejmé, že musí jít o úmyslnou formu jednání. Co se týče první alternativy, lze si teoreticky představit, že bude docházet k opakování trestné činnosti spočívající v nedbalostním trestném činu, ale jen těžko si lze představit uvalení vazby, protože to by bylo v konkrétním případě zřejmě neadekvátní a daná situace by se dala řešit jiným způsobem.⁴⁵

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. zavedla na místo doposud používaného pojmu „pokračovat“ pojem „opakovat“. V § 68 odst. 3 písm. e) TŘ však bylo pokračování v trestné činnosti ponecháno. Tyto dva pojmy je potřeba od sebe rozlišovat. „Pokračovat“ je pojem širší, neboť v sobě zahrnuje jak opakování, tak i pokračování. To mimo jiné vyplývá i z rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích, kde se uvádí, že „důvod, při jehož splnění neplatí omezení pro vzetí do vazby, uvedený v ustanovení § 68 odst. 3 písm. e) TŘ (obviněný pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán), je naplněn nejen tehdy, když obviněný před sdělením obvinění, resp. před rozhodnutím o zahájení trestního stíhání ve smyslu § 160 TŘ pokračoval v trestné činnosti spácháním několika dílčích útoků téhož trestného činu (§ 89 odst. 3 tr. zák.), ale i tehdy, když trestné činy téže povahy opakoval, např. první spáchal před rozhodnutím a druhý po rozhodnutí o zahájení trestního stíhání podle § 160 TŘ“.⁴⁶ Vzájemný vztah mezi předstižnou vazbou a pokračováním v trestné činnosti byl řešen i Ústavním soudem, konkrétně nálezem ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1770/07.

Již dřívější novela trestního řádu č. 152/1995 Sb. s sebou přinesla otázku, zda lze chápat pokračování v trestné činnosti (dnes opakování) jako pokračování v témže trestném činu nebo jako pokračování v jakékoli trestné činnosti. Zde se autoři celkem jednoznačně shodují v tom, že se musí jednat o tentýž trestný čin. Ovšem V. Mandák ve svém článku odmítá, že by k uvalení předstižné vazby postačovalo i pokračování trestného činu stejné povahy, čímž v podstatě zastává úplně odlišný názor než autoři zde zmiňovaného Komentáře. Svůj názor odůvodňuje odkazem na hmotněprávní definici pokračování v trestném činu ve

⁴⁵ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 125.

⁴⁶ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 3 To 149/2002 in RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 424.

smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. (dnes § 116 TZ) s přihlédnutím k § 12 odst. 11 TŘ.⁴⁷ Naopak zastánci toho, že nemusí jít pouze o trestnou činnost stejné právní kvalifikace, ale že se může jednat i o trestný čin téže povahy, argumentují tím, že zákon jasně uvádí „opakování trestné činnosti“ a ne „opakování trestného činu“, s tím, že se v žádném případě nemůže jednat o „pokračování v trestném činu“ ve smyslu hmotněprávním a to s ohledem na § 12 odst. 11 TŘ.⁴⁸ Stejný názor je zastáván i v praxi. Jako příklad lze uvést usnesení Vrchního soudu v Praze, dle kterého „existenci důvodu vazby podle § 67 písm. c) TŘ záležícího v obavě, že obviněný bude pokračovat v trestné činnosti, lze posuzovat jen z hlediska pokračování ve stejné trestné činnosti, jako je ta, pro kterou je stíhán, tedy nebezpečí, že opakuje týž trestný čin nebo spáchá trestný čin téže povahy. Pokračování ve stíhaném trestném činu nebo udržování protiprávního stavu vyvolaného stíhaným trestným činem je vyloučeno s ohledem na ustanovení § 12 odst. 11 TŘ“.⁴⁹

Co se týče druhé a třetí alternativy, z logiky věci vyplývá, že se bude muset jednat o tentýž trestný čin, o který se již obviněný pokusil nebo který připravoval. Pokud jde o poslední čtvrtou alternativu, může být v některých případech vyhrožování bráno jako samostatný trestný čin. Jde o případ tzv. nebezpečného vyhrožování (např. usmrcením), který se vyskytuje u některých trestných činů. Pokud bude existovat důvodná obava, že toto nebezpečí hrozí, je to důvod pro uvalení předstižné vazby. Zde se také předpokládá, že se musí jednat o tentýž trestný čin, pro který je obviněný stíhán.

Protože trestní řád neuvádí dobu rozhodnou pro uvalení vazby, lze souhlasit s V. Mandákem, že toto opatření lze použít pouze tehdy, hrozí-li nebezpečí aktuálně a bezprostředně, při existenci konkrétních skutečností odůvodňujících uvalení vazby stejně jako u ostatních důvodů (vazby útěkové a koluzní).⁵⁰

Nakonec bych chtěla zmínit, že i tato vazba má své odpůrce. Dle některých je ustanovení § 67 písm. c) TŘ v rozporu s Ústavou, LZPS i některými mezinárodními úmluvami. Konkrétně se jedná o zásadu presumpce neviny, která je výslovně uvedena jak v čl. 40 LZPS tak v § 2 odst. 2 TŘ. Tím, že soud (soudce) uvalí na obviněného vazbu z obavy, že např. bude opakovat svoji trestnou činnost, ho nepřímou označí jako osobu, která tento trestný čin spáchala, a to v době před vydáním pravomocného odsuzujícího rozsudku. Tím dochází k porušování ústavního práva obviněného, na kterého se má hledět jako na osobu

⁴⁷ MANDÁK, Václav. Předstižná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995. *Bulletin advokacie*, 1996, č. 4, s. 16.

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 459.

⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995, sp. zn. 7 To 2/95 (R 39/1995) in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 463.

⁵⁰ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení.* Praha: Orbis, 1975, s. 131.

nevinou až do té doby, než bude prokázán opak. Východiskem by mohlo být vypuštění slova „trestné“ a „trestný“ a nahrazení slova „čin“ slovem „skutek“.⁵¹ Tato úprava byla navrhována v roce 1999, je ale zřejmé, že nebyla brána v potaz. I po novele č.265/2001 Sb. zmíněná slova nadále zůstávají v právní úpravě předstižné vazby a lze proto i nadále předpokládat podávání ústavních stížností.

⁵¹ CHALUPA, Luboš. Rozporná úprava předstižné vazby. *Právní rádce*. 1999, roč. 7, č. 1, s. 15 – 16.

4 Rozhodování o vazbě

Rozhodování o vazbě se řadí k formálnímu vazebnímu právu, které je založené především na nejrůznějších procesních postupech jak orgánů činných v trestním řízení, tak samotného obviněného.

Pokud hovoříme o rozhodnutí o vazbě, musíme brát v úvahu, že po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. je nutné tento pojem chápat širěji, než jako pouhé rozhodnutí o vzetí do vazby dle § 68 odst. 1 TŘ. Přestože TŘ v žádném svém ustanovení neuvádí, co všechno lze považovat za „rozhodnutí o vazbě“, jako východisko nám může sloužit § 74 odst. 1 TŘ, ve kterém je stanoveno, proti kterým rozhodnutím je přípustná stížnost. Za rozhodnutí o vazbě v širším slova smyslu lze tedy mimo jiné považovat např. rozhodnutí soudu (soudce), že se obviněný ponechává na svobodě, protože vazba byla nahrazena jiným opatřením, rozhodnutí státního zástupce o dalším trvání vazby, rozhodnutí soudu o propuštění obviněného z vazby a další rozhodnutí. Co ovšem nikdy nelze považovat za rozhodnutí ve výše zmíněném smyslu, je usnesení o propuštění zadržené osoby na svobodu (§ 77 odst. 2 TŘ) stejně jako usnesení o propuštění zatčené osoby na svobodu (§ 69 odst. 5 TŘ). Proto v těchto případech není přípustné podání stížnosti. Tento názor vyslovilo kolegium Nejvyššího soudu České republiky ve svém stanovisku ze dne 11. 6. 1998, sp. zn. Stn 4/97.

Rozhodnutí o vazbě má vždy formu usnesení, což vyplývá z § 119 odst. 1 TŘ, ve kterém je uvedeno, že soud rozhoduje rozsudkem v těch případech, kde to zákon výslovně stanoví, v ostatních případech, pokud zákon nestanoví něco jiného, rozhoduje usnesením. V druhém odst. téhož paragrafu je dále stanoveno, že státní zástupce rozhoduje usnesením, pokud zákon nestanoví jinak.⁵²

4.1 Orgány oprávněné rozhodovat o vazbě

Orgány, které jsou oprávněné rozhodovat o vazbě v širším slova smyslu, jsou uvedeny v § 73b TŘ. V prvním odst. tohoto paragrafu je stanoveno, že o vzetí obviněného do vazby může rozhodovat pouze soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. To se doslovně shoduje s § 68 odst. 1 TŘ věty třetí. Jinými slovy, pokud má být obviněný vzat do vazby, jediným orgánem oprávněným o tom rozhodnout, je soud (soudce). Tímto paragrafem dochází k provedení čl. 8 odst. 5 LZPS a také čl. 5 odst. 1 písm. c), odst. 2 a 3 EÚLP. Toto je

⁵² RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 454.

samozřejmě změna oproti staré právní úpravě, kdy o vzetí do vazby rozhodoval zásadně prokurátor.⁵³ Tím, který orgán by měl být oprávněn vzít obviněného do vazby, se již zabýval ve své knize V. Mandák, a i když jde o starší publikaci, dá se říci, že z jeho pojetí vychází i současná právní úprava. Fakt, že i v přípravném řízení rozhoduje o vzetí do vazby soud, je podle něho nejvhodnější zárukou objektivního rozhodování.⁵⁴ Nicméně ve starší literatuře se také vyskytuje názor, že v přípravném řízení by měl o vazbě rozhodovat veřejný žalobce, s tím, že soud nemůže v žádném případě podat záruku větší objektivnosti, protože jako orgán rozhodující o vazbě plní zároveň funkci vyšetřovací.⁵⁵

V přípravném řízení je možné vzít obviněného do vazby na základě rozhodnutí soudce příslušného dle § 26 TŘ, tzn. soudce okresního soudu, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který návrh podal. Tomuto rozhodnutí musí vždycky předcházet návrh státního zástupce, tzn. bez návrhu nelze uvalit na obviněného v přípravném řízení vazbu. Státní zástupce je vždy povinen zkoumat, zda existují důvody vazby odůvodněné konkrétními skutečnostmi a zda nejde o případy uvedené v § 68 odst. 2 TŘ nebo § 68 odst. 3 TŘ. Samotný návrh se soudu doručí prostřednictvím kanceláře státního zastupitelství, doručovatele státního zastupitelství nebo justiční stráže, pouze výjimečně se požádá policejní orgán, aby návrh doručil. V návrhu se kromě obecných informací jako osobních údajů obviněného, trestného činu, pro který je stíhán, a dalších uvádí i důležité skutečnosti týkající se osoby obviněného (např. možnost spáchání sebevraždy, potřeba tlumočnicka, atd.).⁵⁶ Tento návrh se bude týkat osoby, která byla zadržena jako obviněný (§ 75 TŘ), osoby podezřelé (§ 76 odst. 1 TŘ) nebo osoby, která byla po omezení osobní svobody převzata policejním orgánem (§ 76 odst. 2 TŘ). V úvahu dále přichází i návrh na vzetí do vazby u osoby, která byla předvedena dle § 90 odst. 1 nebo osoby, jejíž svoboda nebyla vůbec omezena.⁵⁷ V případě osoby zadržené, musí státní zástupce, nepropustí-li ji na svobodu, ve lhůtě 48 hodin od zadržení předat osobu soudu s návrhem na vzetí do vazby s tím, že je povinen přiložit i dosud získané důkazní materiály. Poté, co je obviněný předán soudu, je povinností soudce tuto osobu vyslechnout a nejpozději do 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce rozhodnout, zda bude zadržená osoba vzata do vazby nebo zda bude propuštěna na svobodu. V tomto případě překročení doby 24 hodin vždy znamená důvod rozhodnout o propuštění obviněného na svobodu. Rozhodováním

⁵³ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 442.

⁵⁴ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 154.

⁵⁵ „Tamtéž“

⁵⁶ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 449-452.

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 473.

o vazbě v přípravném řízení se zabývá i § 27 KancŘ. S výjimkou rozhodování o vzetí obviněného do vazby a vyjma nevyhovění žádosti obviněného o propuštění z vazby (§ 73b odst. 3 TŘ) je veškeré další rozhodování o vazbě v rámci přípravného řízení svěřeno státnímu zástupci.⁵⁸

Ve fázi řízení před soudem již návrh státního zástupce není potřeba. S ohledem na § 2 odst. 9 TŘ v trestním řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce. Samosoudce rozhoduje o vazbě v těch případech, kdy je vedeno řízení dle § 314a TŘ nebo zjednodušené řízení dle § 314b odst. 2 TŘ. Jedinou výjimku TŘ připouští tehdy, pokud jde o zatčeného obviněného, protože potom rozhoduje i v řízení před soudem soudce (§ 69 odst. 6 TŘ). I v řízení před soudem platí KancŘ, konkrétně § 36.

4.2 Rozhodnutí o vzetí do vazby

Jak již bylo výše mnohokrát zdůrazněno, do vazby lze vzít pouze osobu obviněnou. Z toho logicky vyplývá, že i rozhodnutí o vzetí do vazby se může týkat pouze obviněného, a ne jiné osoby.

Obecná úprava vzetí do vazby je upravena v § 68 odst. 1 TŘ. Toto ustanovení lze v podstatě použít vždy, když se bude rozhodovat o vzetí do vazby s výjimkou, že nepůjde o některý zvláštní případ vazby (např. vazba v řízení proti mladistvým). Vedle obecné úpravy zná TŘ i úpravu zvláštní. K té patří zjm. vazba v případě osoby zadržené dle § 77 odst. 2 TŘ (pouze v přípravném řízení) a dále rozhodnutí o vzetí do vazby zadrženého podezřelého, který byl společně s návrhem na potrestání předán soudu, a tedy se povede zjednodušené řízení před samosoudcem (§ 314b odst. 2 TŘ). Do této zvláštní kategorie lze ještě zařadit situaci odpovídající § 69 odst. 5 TŘ. Pokud tedy soud (soudce) rozhoduje o vzetí do vazby, je zapotřebí, aby vedle ustanovení § 68 odst. 1 TŘ bral v úvahu i ustanovení týkající se výše zmiňovaných případů. Úprava v § 68 odst. 1 TŘ se může týkat i případů, kdy obviněný zadržen nebyl, popřípadě jeho osobní svoboda zatím nebyla omezena vůbec anebo byla omezena, ale ne způsobem stanoveným v TŘ (např. osoba byla umístěna v protialkoholní záchytné stanici).⁵⁹

Rozhodnutí o vazbě, tzn. i o vzetí do vazby, má vždy formu usnesení. Protože trestní řád nepředepisuje žádné zvláštní ani formální náležitosti, je nutné vycházet z obecné úpravy stanovené v § 134 odst. 1 TŘ. Z toho vyplývá, že usnesení musí zjm. obsahovat označení

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád: poznámkové vydání s judikaturou*. 26. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008, s. 470.

⁵⁹ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 445-446.

soudu, označení obviněného, den a místo rozhodnutí, výrok, odůvodnění a poučení o opravném prostředku. Z toho hraje klíčovou úlohu odůvodnění, neboť sám TŘ výslovně vyžaduje, aby každé rozhodnutí bylo odůvodněno též skutkovými okolnostmi, jak to stanoví v § 68 odst. 1 TŘ. Tento paragraf navazuje na návěti § 67 TŘ, který vyžaduje zjištění konkrétních skutečností, dle kterých existuje důvodná obava odůvodňující vazbu. Jinými slovy každý soud (soudce) je povinen v odůvodnění uvést, které konkrétní skutečnosti ho vedly k tomu, že vydal rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby. Pokud by tomu tak nebylo, je nutné takové rozhodnutí brát jako rozhodnutí, které je v rozporu s Ústavním pořádkem České republiky.⁶⁰ Kromě toho se v odůvodnění dále uvádí, pro jaký trestný čin je obviněný stíhán, jaké další procesní úkony předcházely rozhodnutí o vzetí do vazby, od kdy počíná vazba, z jakého důvodu nebyla přijatá jiná opatření nahrazující vazbu a další.⁶¹

4.2.1 Stížnost proti rozhodnutí o vzetí do vazby

Proti rozhodnutí o vzetí do vazby umožňuje TŘ podat stížnost, která je řazena mezi řádné opravné prostředky. U stížnosti je i po novele provedené v roce 2001 uplatňován omezený revizní princip. To znamená, že nadřízený orgán má povinnost přezkoumat všechny výroky, které se vztahují k osobě, ohledně níž byla stížnost podána, jak to vyplývá z ustanovení § 147 odst. 1 TŘ.⁶² I když zákon na podání stížnosti neklade žádné zvláštní formální požadavky (např. neodůvodnění stížnosti není důvodem k jejímu zamítnutí), nedovoluje, v souladu s § 145 TŘ, aby byla stížnost podána pouze proti odůvodnění rozhodnutí. V opačném případě by musela být stížnost zamítnuta jako nepřípustná (§ 148 odst. 1 písm. a) TŘ).

Konkrétně lze podat stížnost proti rozhodnutím uváděným v § 74 odst. 1 TŘ. Pokud vycházíme z obecné úpravy stížnosti, musíme konstatovat, že stížnost má odkladný účinek jen tam, kde to zákon výslovně stanoví. Lze tedy říci, že podáním stížnosti zásadně nenastává odkladný účinek, což v praxi znamená, že pokud bude např. stížnost podávána proti rozhodnutí o vzetí do vazby, obviněný bude ponechán ve vazbě až do doby, než bude o stížnosti rozhodnuto. To vyplývá z povahy a smyslu vazby, protože kdyby byl stížnosti přiznán odkladný účinek, byl by v mnoha případech účel vazby zmařen.⁶³ Z toho však existuje výjimka upravená mimo jiné v § 74 odst. 2 TŘ, podle kterého má odkladný účinek

⁶⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Linde, 2004, s. 260.

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 475.

⁶² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 532.

⁶³ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 154.

stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby a dále stížnost stran proti rozhodnutí o připadnutí peněžité záruky státu. Zákon však stanoví z této úpravy určité omezení spočívající v tom, že pokud byl státní zástupce při vyhlášení rozhodnutí přítomen, má jeho stížnost odkladný účinek pouze tehdy, pokud byla podána bezprostředně po vyhlášení rozhodnutí. Druhé omezení se týká situace, kdy byl vydán zprošťující rozsudek a státní zástupce podal stížnost proti propuštění z vazby. V takovém případě má stížnost odkladný účinek pouze tehdy, pokud státní zástupce podal také odvolání proti rozsudku. Ústavní soud však ve svém nálezu dovedl neústavnost části § 74 odst. 2, konkrétně v tom, že „zákonná úprava trestního řádu opravňující státního zástupce k podání stížnosti s odkladným účinkem odporuje úzké interpretaci čl. 5 odst. 1 písm. c) ve spojení s čl. 5 odst. 3 Úmluvy“ a tudíž odmítá to, že by takto podaná stížnost měla mít odkladný účinek.⁶⁴ Současná právní úprava není v souladu s výše uváděným nálezem, a proto by měl být zohledněn v případě navrhované novely.

O stížnosti, která směřuje proti rozhodnutí o vzetí do vazby, rozhoduje nadřízený soud (senát). Proti rozhodnutím předvídaným v § 146a odst. 1 TŘ, tedy kdy o vazbě rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce, je oprávněný o stížnosti rozhodnout soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který napadené rozhodnutí vydal, a to zpravidla do pěti pracovních dnů po uplynutí lhůty k podání stížnosti všem oprávněným osobám. Dalším orgánem, který může o stížnosti rozhodnout, je ten orgán, proti jehož usnesení stížnost směřuje a jedná se potom o tzv. autoremeduru, neboli „samoopravu“, která představuje výjimku z tzv. devolutivního účinku, tedy že o stížnosti rozhoduje zásadně nadřízený orgán. I zde zná zákon omezující podmínku. Tento orgán může v souladu s § 146 odst. 1 TŘ stížnosti vyhovět, pokud se nedotkne změna původního usnesení práv jiné strany trestního řízení (např. rozhodnutí o uložení pořádkové pokuty). Proti rozhodnutí o autoremeduře je přípustná stížnost, protože zde rozhodoval orgán v prvním stupni.⁶⁵ Zda je přípustná stížnost v případě, že rozhodoval sice soud v postavení soudu druhého stupně, avšak šlo o rozhodnutí učiněné v prvním stupni, se zabývá jak judikatura obecných soudů, tak nálezy Ústavního soudu. Řada nálezů Ústavního soudu, jako např. III. ÚS 162/98, vycházejí z toho, že pokud odvolací soud nerozhoduje o věci samé, ale přebírá úlohu přezkumného orgánu, pak vydává odvolací soud rozhodnutí v postavení soudu prvního stupně. Usnesením se rozhoduje obecně o způsobu a průběhu řízení, přesto je však nutné tyto rozhodnutí považovat za tak zásadní, že i proti nim zákon

⁶⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 6/10 ze dne 20. 4. 2010.

⁶⁵ BAXA, Josef. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1037-1038.

připouští opravný prostředek v podobě stížnosti.⁶⁶ Zcela opačné stanovisko zastával ve svém rozhodnutí Vrchní soud v Praze, který uvedl, že „jako nepřipustnou [§ 148 odst. 1 písm. a) TŘ] zamítne nadřízený soud stížnost, kterou stěžovatel podal v důsledku nesprávného poučení soudu, že proti jeho usnesení je stížnost přípustná, ač tomu tak není, např. proto, že jde o usnesení soudu rozhodujícího v druhém stupni“.⁶⁷ S tímto názorem nelze souhlasit, neboť pak by nebylo zaručeno právo na soudní ochranu a spravedlivý proces, jak je to stanoveno v čl. 36 odst. 1 LZPS. Proto není možné § 141 odst. 2 TŘ vykládat omezujícím způsobem, ale je nutné chápat rozhodování ve věci v prvním stupni, nejenom jako rozhodování procesně příslušného soudu prvního stupně, který rozhoduje o vině a trestu, ale i jako rozhodování soudu, který v dané věci rozhoduje poprvé, i když se fakticky jedná o soud v postavení soudu druhého stupně.⁶⁸ S tímto názorem se v poslední době ztotožňuje i judikatura Nejvyššího soudu, konkrétně v usnesení sp. zn. 15 Tvo 165/2001 nebo sp. zn. 15 Tvo 155/2001, která shodně uvádějí, že stížnost je přípustná i tehdy, pokud rozhodoval odvolací soud.⁶⁹

Osoby oprávněné k podání stížnosti jsou: státní zástupce, který může podat stížnost jak ve prospěch, tak v neprospěch obviněného, obviněný, resp. obžalovaný, a pouze ve prospěch obviněného i osoby uvedené v § 142 odst. 2 TŘ ve spojení s § 247 odst. 2 TŘ (tzn. osoby oprávněné podat ve prospěch obžalovaného odvolání). Dále osoby uvedené v § 72 ZSM, konkrétně dle odst. 1 tohoto ustanovení může podat stížnost, a to i proti vůli mladistvého orgán sociálně-právní ochrany dětí a dle odst. 2 tohoto ustanovení, ve prospěch mladistvého mohou podat stížnost jeho příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, manžel a druh. V souladu s § 142 odst. 1 TŘ je možné, aby stížnost podala i osoba, která se souhlasem obviněného složila peněžitou zárukou, pokud jde ovšem o rozhodnutí týkající se této záruky.

4.2.2 Žádost obviněného o propuštění z vazby

Další možností obviněného, jak se „bránit“ proti rozhodnutím o vazbě, je žádost o propuštění z vazby. Toto právo je stanoveno v § 72 odst. 3 TŘ, dle kterého může obviněný kdykoliv žádat o propuštění na svobodu. Žádost se podle § 59 odst. 1 TŘ posuzuje na základě obsahu žádosti, a ne podle jejího označení. Co však nelze považovat za žádost ve smyslu § 72

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 10. 1998 sp. zn. III. ÚS 162/98 in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 569-570.

⁶⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 8. 1993 sp. zn. 11 To 146/1993 in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1051.

⁶⁸ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 471.

⁶⁹ BAXA, Josef. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1019.

odst. 3 TŘ, je stížnost podle § 16b StZast na státního zástupce anebo podle § 164 odst. 1 SSZ na soudce. V případě pochybností se na takové podání hledí především jako na žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu.⁷⁰

Na rozdíl od stížnosti, u níž TŘ připouští, aby byla podána i jinými osobami než obviněným, žádost o propuštění může být zásadě učiněna pouze obviněným, popřípadě jeho obhájcem. Pokud je žádost podána ve stejnou dobu obviněným i jeho obhájcem, považuje se to za jediný návrh, jak to vyplývá z judikatury. Podání příbuzných obviněného o propuštění na svobodu nejsou brány jako žádosti ve výše zmíněném smyslu, a proto není povinností státního zástupce nebo soudu o takové žádosti rozhodnout. Na takové podání se většinou hledí jako na podnět k přezkoumání důvodnosti vazby.⁷¹

Orgánem rozhodujícím o žádosti je v přípravném řízení státní zástupce. Ten však může žádosti pouze vyhovět. V případě, že jí nevyhoví, není oprávněn žádost zamítnout, ale je povinen předložit ji do pěti pracovních dnů od doručení k rozhodnutí soudu. V přípravném řízení je funkčně příslušný k rozhodování o žádosti obviněného o propuštění z vazby soud dle § 26 TŘ, tzn. okresní soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh. Pokud jde o řízení před soudem, je příslušnost stanovena dle obecných ustanovení o pravomoci a příslušnosti soudů. Taková úprava může v praxi přinášet značné problémy.⁷² V případě, že státní zástupce předloží žádost soudu, přiloží k ní odůvodněné stanovisko a vyšetřovací spis nebo jeho stejnopis. O tomto kroku musí být obviněný vyrozuměn. Tento postup nařizuje státnímu zástupci TŘ, konkrétně svým ustanovením § 73b odst. 3 TŘ. Pokud se žádost dostane k soudu, je povinen, v souladu s § 72 odst. 3 TŘ, o takové žádosti neodkladně, nejpozději do pěti pracovních dnů, rozhodnout. Termín neodkladně je třeba vykládat tak, že soud se má zabývat žádostí ihned, jakmile došla, samozřejmě s přihlédnutím k reálným možnostem soudu. O žádosti má být tedy rozhodnuto ještě též nebo následující den.⁷³ Lhůta pěti pracovních dnů – jak pro povinnost státního zástupce předložit věc soudu, tak pro povinnost soudu rozhodnout o žádosti – je lhůtou pořádkovou a byla vložena až novelou z roku 2001. Pokud tedy nebude tato lhůta dodržena, neznamená to automaticky, že bude obviněný propuštěn z vazby na svobodu.⁷⁴ Lze shrnout, že státní zástupce je v přípravném řízení oprávněn žádosti zcela vyhovět, přijmout nabídku některého z opatření

⁷⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 480.

⁷¹ „Tamtéž“, s. 482.

⁷² DRAŠTÍK, Antonín. K rozhodování soudů o žádosti obviněného o propuštění z vazby. *Trestní právo*, 1999, roč. 4, č. 2, s. 14.

⁷³ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 184.

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 539.

nahrazujících vazbu a rozhodnout o propuštění na svobodu anebo žádosti nevyhovět a postoupit ji soudu.

Dojde-li k tomu, že soud žádost zamítne, připouští TŘ podání žádosti opětovně, avšak pokud v ní obviněný neuvede jiné důvody, může tak učinit až po uplynutí čtrnácti dnů od právní moci rozhodnutí (§ 72 odst. 3 TŘ). Záměr zákonodárce při zavedení této lhůty je zřejmý – snaha zamezit obviněnému podávání žádostí, které byly opětovně zamítnuty jako neodůvodněné, aniž by uváděl „jiné důvody“, tak jak to TŘ vyžaduje. Lhůta čtrnácti dnů se nevztahuje na vůbec první podanou žádost, tedy pokud obviněný, popřípadě jiná oprávněná osoba podá nejprve stížnost, která bude následně zamítnuta, obviněný může žádat o propuštění ještě před uplynutím čtrnácti dnů od zamítnutí stížnosti.⁷⁵ Pojem „jiné důvody“ vymezuje ve své knize V. Mandák a to z dvou hledisek: 1) důvody, které opodstatňují potřebu zkoumání nezbytností vazby v důsledku změn v právních či skutkových okolnostech a 2) důvody, které představují jen jinou variantu argumentace při fakticky nezměněných právních a skutkových okolnostech. V. Mandák sice tyto důvody rozděluje do dvou skupin, ale následně uvádí, že o „jiné důvody“ může jít pouze v případě skupiny první, protože co se týče druhé skupiny, v podstatě o jiné důvody nejde a jedná se pouze o novou argumentaci v rámci stejných důvodů.⁷⁶

Velice obtížnou otázkou je to, zda má obviněný právo v případě, že podá žádost o propuštění na svobodu, být osobně slyšen. Pokud bych měla vycházet z čl. 5 odst. 1 písm. c), odst. 3,4 a čl. 6 EÚLP a judikatury Evropského soudu pro lidská práva, došla bych k závěru, že obviněný má právo být osobně slyšen, mimo jiné proto, aby byla zajištěna rovnost zbraní a kontradiktornost řízení. TŘ sice toto právo v žádných svých ustanoveních neupravuje, ale v souladu s čl. 10 Ústavy by toto právo mělo být obviněnému poskytnuto. V praxi však často docházelo k tomu, že soudy i nadále aplikovaly právo vnitrostátní, které bylo v nesouladu s EÚLP a navíc tak činily v rozporu s čl. 10 Ústavy. Tomuto stavu nijak nepřispěl ani nálezný Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 22/03, kterým byla zamítnuta ústavní stížnost namítající porušení práva obviněného, které mu zaručuje čl. 5 odst. 4 EÚLP.⁷⁷ Zcela opačný a pro praxi velmi významný názor vyslovil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02, ve kterém uvádí, že: „*právo obviněného být slyšen v kontradiktorním řízení, v němž je přezkoumávána zákonnost dalšího trvání vazby, patří mezi základní institucionální záruky spravedlnosti řízení o pokračování či skončení omezení osobní*

⁷⁵ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 182.

⁷⁶ „Tamtéž“, s. 184-185.

⁷⁷ REPÍK, Bohumil. Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 9, s. 39-40.

svobody“. Tím došlo k souladu s úpravou obsaženou v EÚLP. Z výše uváděného plyne nejednotnost v závěrech Ústavního soudu. Ke sjednocení rozhodovací praxe Ústavního soudu došlo dne 22. 3. 2005, kdy Ústavní soud rozhodl v plénu nálezem publikovaným pod č. 239/2005 Sb. Tímto nálezem jednak zrušil ustanovení § 242 odst. 2 TŘ a jednak rozhodl, že podle čl. 5 odst. 4 EÚLP je nutné slyšení obviněného soudem před tím, než je rozhodováno o jeho stížnosti proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby. Navíc se v tomto nálezu výslovně uvádí, že „povinnost slyšení obviněného se nevztahuje na jeho žádosti o propuštění z vazby“.⁷⁸ S tímto postupem se neztotožnil ve svém článku JUDr. Herczeg, který se domnívá, že daný § 242 odst. 2 TŘ nebylo nutné rušit, ale stačilo by, kdyby se v konkrétním případě nepoužil pro rozpor s čl. 5 odst. 4 EÚLP. Jeho přímá aplikace by vedla k tomu, že by byl obviněný vždy vyslechnut v neveřejném zasedání před rozhodnutím o stížnosti obviněného proti usnesení o vzetí do vazby, o žádosti obviněného o propuštění z vazby, o stížnosti obviněného proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby a o dalším trvání vazby z úřední povinnosti.⁷⁹ I přes toto všechno však můžeme spatřovat určité obavy soudců obecných soudů, jak správně postupovat v případě žádosti obviněného o propuštění na svobodu, a proto by asi bylo do budoucna nejlepší výslovně upravit právo obviněného na osobní slyšení přímo v zákoně, jak to stanoví důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti. Návrh novely TŘ by měl zejména vést ke zjednodušení vazebního řízení a k posílení práv obviněného ve vazbě. Pro dosažení těchto cílů trestní řád výslovně zakotví právo obviněného „být osobně slyšen“, a to nejen na základě jeho žádosti o propuštění z vazby, ale i při rozhodování z úřední povinnosti, neboť osobní přítomnost obviněného v souvislosti s rozhodováním o vazbě je významnou zárukou proti porušování jeho práv. Tento výsledek bude prováděn v rámci zvláštního vazebního zasedání, jehož smyslem je obviněného slyšet a zároveň vyslechnout argumenty obhajoby.⁸⁰

4.2.3 Přezkoumání důvodnosti vazby z úřední povinnosti

V § 72 odst. 1 TŘ je stanovena povinnost všech orgánů činných v trestním řízení průběžně zkoumat, zda důvody vazby ještě trvají nebo se nezměnily. Tato povinnost je v přípravném řízení stanovena i pro vyšetřující policejní orgán, který sice sám nemůže propustit obviněného na svobodu, ale pokud dojde k závěru, že důvody vazby pominuly nebo

⁷⁸ POLÁK, Pravoslav. Výslech obviněného před rozhodnutím o ponechání ve vazbě dle § 71 odst. 4, 6 tr. ř. *Trestní právo*, 2005, roč. 10, č. 8, s. 4.

⁷⁹ HERCZEG, Jiří. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, s. 17.

⁸⁰ Důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti k novele TŘ

se změnilo, musí tuto skutečnost oznámit dozorovému státnímu zástupci tím, že podá návrh na propuštění obviněného z vazby. Dle tohoto obecného ustanovení je potřeba, aby orgány činné v trestním řízení zkoumaly zejména, zda důvody vazby trvají, dále, jestli se nezměnilo právní posouzení jednání obviněného tak, že půjde o trestný čin uváděný v § 68 odst. 2 TŘ (samozřejmě s přihlédnutím k § 68 odst. 3 TŘ), a také to, zda není možné vazbu nahradit jiným opatřením. Podle tohoto paragrafu se v podstatě rozhoduje pouze o změně vazebních důvodů, protože novela č. 265/2001 Sb. zakotvila zcela nový § 72 odst. 2 TŘ (propuštění z vazby z úřední povinnosti).⁸¹ Dle něho je nutné ihned propustit obviněného na svobodu, pokud pomine důvod vazby – bez jakékoliv další podmínky anebo pokud je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a obviněný se nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3 TŘ. Tento závěr je možné učinit až po vyhodnocení všech rozhodných skutečností a ve svém důsledku to ještě neznamená, že nelze v pozdějším řízení uložit nepodmíněný trest odnětí svobody, zejména s ohledem na nově provedené důkazy.⁸²

Státní zástupce v přípravném řízení propustí obviněného na svobodu (dle § 73b odst. 3 TŘ), pokud v rámci rozhodování o dalším trvání vazby zjistí, že důvody vazby pominuly. Také může podat soudu návrh na změnu důvodů vazby, avšak o tomto návrhu je oprávněn rozhodnout pouze soud. Ten také v přípravném řízení přezkoumává důvodnost vazby v řízení o stížnosti proti rozhodnutí v § 146a odst. 1 písm. a) TŘ, a jestliže rozhoduje o žádostech obviněného o propuštění z vazby na svobodu dle § 72 odst. 3 TŘ. V řízení před soudem se povinnost přezkoumávat důvodnost vazby týká pouze soudu (senátu nebo samosoudce), který danou věc projednává.⁸³

⁸¹ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 475

⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I.díl*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, s. 535.

⁸³ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 474-475.

5 Trvání vazby

Dle § 71 odst. 1 TŘ jsou orgány činné v trestním řízení povinny vyřizovat vazební věci přednostně s největším urychlením. Tato zákonná povinnost byla do TŘ vložena až novelou č. 265/2001 Sb. Ústavní základ pro omezení osobní svobody nalezneme v čl. 8 LZPS, konkrétně, co se vazby týče, v čl. 8 odst. 5 LZPS, podle kterého nesmí být nikdo vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. LZPS společně s některými dalšími úmluvami (čl. 5 odst. 3 EÚLP a čl. 9 odst. 3 MPOPP) představují provedení jedné ze základních zásad trestního řízení – zásady rychlosti trestního řízení (§ 2 odst. 4 TŘ). Uplatnění této zásady však nesmí být na úkor řádného objasnění věci a na úkor zásady přiměřenosti (zdrženlivosti). Zásada rychlosti stanovená v trestním řádu navazuje na čl. 38 odst. 2 LZPS a také na čl. 6 odst. 1 EÚLP. Oba tyto články zaručují projednání věcí bez zbytečných průtahů. Protože ne vždy se podaří rychlost řízení dodržet, existuje v této otázce řada nálezů Ústavního soudu, stejně tak i bohatá judikatura ESLP.

Na vnitrostátní úrovni se k této otázce vyjádřil Ústavní soud obecným prohlášením, že je na každém státu, aby své soudnictví organizoval tak, aby jeho soudy respektovaly výše zmíněné zásady. Pokud přesto soudy tyto zásady nerespektují, nesmí to být v žádném případě k tíži obviněného, který očekává poskytnutí soudní ochrany v přiměřené době. V souladu s tímto Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 22. 3. 1995 sp. zn. IV. ÚS 173/94 odmítl, že by nedostačující stav personálu mohl být odůvodněním pro nedodržení přiměřené lhůty.⁸⁴

Evropské právo chápe vazbu sice jako velmi důležitý prostředek pro dosažení účelu řízení, ale zároveň si uvědomuje, že představuje negativní zásah do života obviněného. Proto by také vazba měla být chápána jako opatření výjimečné, trvající jen nezbytně nutnou dobu. Evropský soud pro lidská práva posuzuje dobu vazby nezávisle na tom, jak dlouho řízení trvá. Proto také nelze ztotožňovat čl. 5 odst. 3 EÚLP s čl. 6 odst. 1 EÚLP, protože řízení může být sice v souladu s čl. 6 odst. 1 EÚLP, ale doba strávená ve vazbě již může překročit přiměřenou lhůtu stanovenou v čl. 5 odst. 3 EÚLP. Toto může platit i naopak (Punzelt v. Česká republika z 25. 4. 2000). Přiměřenost lhůty posuzuje soud vždy jednotlivě, podle okolností konkrétního případu. Podezření ze spáchání trestného činu musí existovat po celou dobu trvání vazby, ale v určitém okamžiku pouze tato podmínka nestačí a musí přistoupit i jiný důvod předvídaný vnitrostátním právem (podmínka zákonnosti), který umožní ponechání obviněného ve vazbě.

⁸⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 487.

Důvodem pro další trvání vazby proto nemůže být jenom závažnost trestného činu, ze kterého je obviněný podezříván (Tomasi v. Francie z 27. 8. 1992).⁸⁵

V § 71 odst. 2 TŘ je pak zdůrazněn princip zdrženlivosti a přiměřenosti, neboť se vyžaduje, aby vazba trvala jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem jen nezbytně nutnou dobu. Smyslem tohoto ustanovení je to, aby lhůty trvání vazby nebyly vyčerpány v celém svém rozsahu.⁸⁶

5.1 Rozhodování o dalším trvání vazby

Novela č. 265/2001 Sb., přinesla řadu změn zejména, co se týče § 71 TŘ. Nejenže její snahou bylo co nejvíce zkrátit dobu trvání vazby, ale významné změny nastaly i v rozhodování o dalším trvání vazby. Od modelu rozhodování o prodlužování vazby se přešlo k obligatornímu rozhodování o dalším trvání vazby, přičemž rozhodovací pravomoc v tomto případě přešla na soud (tedy na procesní soud) a v přípravném řízení na státního zástupce, čímž se jen potvrdilo posílení jeho postavení. Rozhodnutí o dalším trvání vazby je třeba chápat jako usnesení o propuštění obviněného z vazby, i jako usnesení o ponechání obviněného ve vazbě.⁸⁷ Hned v prvním odstavci § 71 TŘ je stanoven požadavek vyřizovat vazební věci přednostně, tzn. před věcmi nevazebními, s největším urychlením.

V případech, že je obviněný vzat do vazby, rozhoduje v přípravném řízení o dalším trvání státní zástupce, který je povinen v souladu s § 71 odst. 3 TŘ rozhodnout do pěti pracovních dnů po uplynutí lhůty tří měsíců, zda se obviněný propustí na svobodu nebo zda se ponechává ve vazbě. Hovoříme o tzv. prvním rozhodnutí státního zástupce, který zkoumá pouze to, zda i nadále trvají důvody stanovené v § 67 TŘ. Žádné jiné podmínky zde nejsou zákonem vyžadovány. To, že je státní zástupce povinen rozhodnout do pěti pracovních dnů po uplynutí lhůty tří měsíců, však neznamená, že by nemohl rozhodnout dříve. Právě z dikce zákona vyplývá opak. Navíc ve stanovené lhůtě je potřeba pouze rozhodnout, a ne usnesení oznámit oprávněným osobám. Opis usnesení se doručí obviněnému, jeho obhájci a popřípadě i jiným osobám. Proti tomuto rozhodnutí státního zástupce je přípustná stížnost, o které rozhoduje soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který napadené rozhodnutí vydal (§ 146a odst. 1 písm. a) TŘ).

Jestliže státní zástupce ponechá obviněného ve vazbě, je obligatorně povinen znovu rozhodnout, zda propustí nebo ponechá obviněného ve vazbě, ve lhůtě tří měsíců od doby,

⁸⁵ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vydání. Praha: Orac, 2002, s. 228-229.

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 507.

⁸⁷ „Tamtéž“, s. 509.

kdy rozhodl poprvé (§ 71 odst. 4 TŘ). Proto, aby mohl obviněný zůstat ve vazbě, však zákon stanoví přísnější podmínky spočívající v tom, že vedle důvodů vazby dle § 67 TŘ musí existovat odůvodněný závěr, že trestní stíhání nebylo možné v dosavadní lhůtě skončit pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. Tyto podmínky musí být navíc splněny kumulativně. Pouhý odkaz na závažnost trestného činu, pro který je obviněný stíhán, nestačí a ani liknavost na straně orgánů činných v trestním řízení není argument. Nelze-li stíhání pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů v prodloužené vazební lhůtě skončit, je třeba to vykládat s přihlédnutím k složitosti a rozsahu potřebného dokazování v konkrétní věci.⁸⁸ Takto lze rozhodnout i opakovaně ovšem pouze za předpokladu, že výše uvedené podmínky budou dány a zároveň bude dodržena nejvyšší přípustná doba trvání vazby. Připravovaná novela TŘ ovšem počítá s tou variantou, že všechna rozhodnutí o vazbě, jejichž důsledkem je ponechání obviněného ve vazbě, bude činit jedině soud (soudce).⁸⁹

Pokud jde o řízení před soudem, přechází rozhodovací pravomoci na soud (senát nebo samosoudce). Podle § 71 odst. 5 TŘ je soud povinen nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy u něho byla podána obžaloba nebo kdy mu byl doručen spis na základě rozhodnutí o postoupení nebo přikázání věci, rozhodnout o propuštění na svobodu nebo ponechání obviněného ve vazbě. Jde o případ, kdy je obviněný vzat do vazby již v přípravném řízení (tento odstavec tedy nelze aplikovat na situaci, kdy je obviněný vzat do vazby až po podání obžaloby) a soud rozhoduje o dalším trvání vazby poprvé. Stejně jako při prvním rozhodnutí státního zástupce postačí zkoumat pouze vazební důvody bez potřeby přistoupení dalších podmínek. Jestliže je na obviněného uvalena vazba až po podání obžaloby nebo soud rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě dle § 71 odst. 5 TŘ (druhé a popřípadě další prodloužení vazby), aplikuje se § 71 odst. 6 TŘ s návazností na odstavec čtvrtý téhož paragrafu. Soud je tedy povinen rozhodnout nejpozději do tří měsíců od právní moci předešlého rozhodnutí. I v tomto případě však musí k obecnému důvodu vazby přistoupit ještě další podmínky v souladu s ustanovením § 71 odst. 4 TŘ. Za závažný důvod nelze dle judikatury považovat např. to, že nebyly učiněny bez závažných důvodů úkony, na které bylo upozorněno již v předchozím rozhodnutí o dalším trvání vazby, anebo že soud zapůjčil spisy jinému soudu k řízení v jiné věci, a proto nemohl sám jednat. Naopak, tato podmínka je splněna, jestliže dojde k dlouhodobé nemoci na straně soudce. Aby do budoucna nadále

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 511.

⁸⁹ Důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti k novele TŘ

nedocházelo k tomu, že soud (v přípravném řízení státní zástupce) odůvodňuje ponechání obviněného ve vazbě doslovnou citací uvedenou v zákoně, bylo by vhodné, v souladu s judikaturou Ústavního soudu, zakotvit povinnost odůvodnit takové rozhodnutí konkrétními okolnostmi a předcházet tak situacím, kdy vazba obviněného trvá nepřiměřeně dlouho.⁹⁰

Pokud jde o povahu lhůt uváděných v § 71 odst. 3, 4, 5 a 6 TŘ, existují rozdílné názory na to, zda jde o lhůty propadné nebo pouze lhůty pořádkové. Menší část má za to, že jde pouze o lhůty pořádkové a s jejich marným uplynutím není spojena povinnost propustit obviněného z vazby na svobodu. Svůj názor zdůvodňují tím, že v případě jiných lhůt (§ 71 odst. 2 a 9 TŘ) zákon výslovně stanoví povinnost propustit obviněného na svobodu, přičemž u těchto ustanovení takováto úprava chybí. Tento argument je ovšem nutné považovat za nedostačující, čemuž nasvědčuje i to, že převážná část názorů se kloní k tomu, že jde o lhůty propadné. Dle nich jde o lhůty předvídané čl. 8 odst. 5 LZPS a navíc z povahy a smyslu těchto lhůt nejde dojít k závěru, že v případě jejich marného uplynutí bylo snahou zákonodárce pouze kárně potrestat soudce nebo státního zástupce. Za zcela zásadní argument je nutné považovat to, že marné uplynutí lhůt má nezhojitelné následky, protože kdybychom připustili, že jde o lhůty pořádkové, prodlení ze strany státního zástupce nebo soudu by bylo možné v jakékoli době napravit, což ovšem zákon nepřipouští už jen z toho důvodu, že žádné opravné nebo náhradní lhůty neobsahuje.⁹¹ Definitivně by měl tento názorový rozpor vyřešit návrh novely trestního řádu, dle kterého by mělo být výslovně stanoveno, že se jedná o lhůtu propadnou.⁹²

Pro případ, že doba trvání vazby skončí v průběhu řízení o opravném prostředku před nadřízeným soudem, je o dalším trvání vazby oprávněn rozhodnout tento nadřízený soud (§ 71 odst. 7 TŘ), a to tehdy, když se blíží konec třicetidenní lhůty dle § 71 odst. 5 TŘ nebo lhůty tří měsíců stanovené v § 71 odst. 6, 4 TŘ. Nejčastěji půjde o rozhodování o trvání vazby před nadřízeným soudem o řádném opravném prostředku. V úvahu však přichází i řízení o mimořádném opravném prostředku, ovšem zde se délka trvání vazby posuzuje samostatně a nezávisle na vazbě v původním řízení jak to stanoví § 71 odst. 11 TŘ. Proti usnesení nadřízeného soudu o dalším trvání vazby je přípustná stížnost, jak to vyplývá z judikatury Ústavního soudu, který ve svých nálezech uvádí, že „rozhodování o prodloužení vazby je rozhodování, na které je nutné vztáhnout vyšší požadavky než na rozhodování o vazbě. Pro

⁹⁰ VANTUCH, Pavel. Trvání vazby. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 7, s. 59.

⁹¹ KRÁL, Vladimír. K nové právní úpravě vazebního řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11-12, s. 74.

⁹² Důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti k novele TŘ

takové rozhodování, z hlediska principu rovnosti, proto musí platit vše, co platí pro rozhodování o vazbě samotné, tedy i právo na přezkoumání“.⁹³

V souvislosti s rozhodováním o dalším trvání vazby vyvstává otázka, zda má obviněný právo na osobní slyšení. Takové právo sice TŘ nezná (upraveno výslovně v TŘ je to pouze pro rozhodování o vzetí do vazby osoby zatčené či zadržené), ovšem s ohledem na stávající judikaturu Ústavního soudu, stejně jako na judikaturu ESLP, lze konstatovat, že osobní slyšení obviněného můžeme za současného právního stavu považovat za obligatorní náležitost řízení o dalším trvání vazby a v případě, že by obviněný nebyl osobně vyslechnut, znamenalo by to porušení čl. 8 odst. 2 LZPS a čl. 5 odst. 4 EÚLP.⁹⁴

5.2 Nejvyšší přípustné doby trvání vazby

Snaha zákonodárce, co nejvíce zkrátit dobu trvání vazby, se projevila v ustanovení § 71 odst. 8 TŘ, kde jsou stanoveny nepřekročitelné limity celkové doby trvání vazby. Ve spojení s § 71 odst. 9 TŘ, kde je stanoveno, jakou dobu může vazba trvat v přípravném řízení a jakou dobu v řízení před soudem, tvoří tyto dvě ustanovení limity pro nejvyšší přípustnou dobu trvání vazby.

Celková doba vazby nesmí přesáhnout **jeden rok**, jedná-li se o trestný čin, o kterém je příslušný konat řízení samosoudce (rozhodující není to, že řízení vede samosoudce, ale ta skutečnost, že jde o trestný čin s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let - § 314a odst. 1)⁹⁵, **dva roky**, pokud je vedeno trestní stíhání pro trestný čin, o kterém je příslušný v prvním stupni konat řízení senát okresního nebo krajského soudu a zároveň se nejedná o některý případ uváděný pod písm. c) a d), **tři roky**, jde-li o zvláště závažný zločin, nejde-li o trestný čin uvedený v písm. d) a **čtyři roky**, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin, za který lze podle zvláštní části trestního zákoníku uložit výjimečný trest. Současně však musí státní zástupce, popřípadě soud, při rozhodování o dalším trvání vazby, brát v úvahu ustanovení § 71 odst. 9 TŘ, tedy že z výše uváděných dob jedna třetina připadá na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem. Toto rozdělení vychází z představy o rozdělení celkové doby trestního stíhání v řízení přípravném a řízení soudním s tím, že není v žádném případě dovoleno tyto limity přesouvat nebo dočerpávat, neboť to by bylo vždy v neprospěch obviněného. Proto, jakmile dojde k uplynutí stanovené doby, obviněný musí být ihned propuštěn na svobodu.⁹⁶

⁹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 516.

⁹⁴ HERCZEG, Jiří. K právu být slyšen v řízení o přezkoumání trvání vazby. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, s. 18.

⁹⁵ „Tamtéž“

⁹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání.* Praha: Linde, 2007, s. 284.

Pro určení celkové doby vazby je rozhodná právní kvalifikace učiněná v době, kdy soud o vazbě rozhoduje. Jestliže se však v průběhu řízení zjistí, že jde o jiný trestný čin (a to trestný čin mírnější), a v důsledku toho již celková doba vazby přesáhla povolený limit, musí být obviněný propuštěn na svobodu nejpozději do patnácti dnů ode dne, kdy došlo k upozornění na změnu právní kvalifikace, i když některý vazební důvod trvá. Tento postup se použije v případě, že změna právní kvalifikace vyplyne z výsledků řízení. Jestliže však dojde ke změně trestního zákoníku, a v důsledku toho ke změně právní kvalifikace, je nutné propustit obviněného z vazby na svobodu ihned.⁹⁷ Jestliže je obviněný stíhán pro dva nebo více trestných činů, je pro určení nejvyšší možné doby rozhodující čin nejprísněji trestný.

Aby mohla být určena nejvyšší přípustná doba vazby, je samozřejmě důležité určit okamžik, od kterého tyto lhůty počínají. Podle § 71 odst. 10 TŘ je to ode dne, kdy došlo k zatčení nebo zadržení obviněného (okamžik uvedený v protokolu sepsaném policejním orgánem), anebo nepředcházelo-li zatčení nebo zadržení, ode dne, kdy došlo na základě rozhodnutí o vazbě k omezení osobní svobody obviněného (směrodatný je údaj uvedený v rozhodnutí o vazbě). Výše uváděný paragraf se ještě zabývá situací, kdy je věc vrácena státnímu zástupci k došetření. Zákon zde odkazuje na § 71 odst. 3 TŘ s tím, že běh lhůty pokračuje ode dne, kdy byl spis doručen státnímu zástupci. V dřívější době někteří zastávali názor, že v této situaci běží lhůty znovu. Tento názor byl však překonán nálezem Ústavního soudu ze dne 13. 11. 1997 sp. zn. III. ÚS 337/97.⁹⁸ I když je tento nález staršího data, je nutné ho aplikovat i v současné době, a proto, jestliže byla nejvyšší přípustná doba připadající na přípravné řízení vyčerpána ještě před tím, než byla podána obžaloba, kterou soud předběžně projednával, nelze rozhodnout tak, že obviněný bude ponechán ve vazbě, ale musí být rozhodnuto o jeho propuštění na svobodu.⁹⁹ V opačném případě - celková doba nebyla v přípravném řízení vyčerpána - běh vazby pokračuje po doručení spisu státnímu zástupci.

Trestní řád zná výjimku z maximálně přípustných vazebních lhůt (§ 71a TŘ). Tento paragraf se aplikuje v případě, že dojde ke společnému splnění tří podmínek: soudem byl vyhlášen odsuzující rozsudek, tímto rozsudkem byl obviněný odsouzen za zvlášť závažný zločin, a to k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Při splnění těchto podmínek se neuplatní lhůty uváděné v § 71 odst. 8 a 9 TŘ, a to až do doby, než bude nařízen výkon uloženého trestu. Jinými slovy, pokud dojde k naplnění těchto podmínek, obviněný nebude z vazby

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 520-521.

⁹⁸ KOLAŘÍKOVÁ, Dana. BURIANOVÁ, Veronika. Běh vazebních lhůt ve světle jednoho ústavního nálezu. *Bulletin advokacie*, 1998, č. 4, s. 43.

⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 522.

propuštěn před nastoupením výkonu trestu ani tehdy, pokud uplyne celková doba vazby. Toto ustanovení nelze vztáhnout na řízení ve věcech mladistvých.¹⁰⁰

5.2.1 Omezení délky trvání koluzní vazby

Snaha zákonodárce, co nejvíce zkrátit dobu trvání vazby z důvodů § 67 písm. b) TŘ, se projevila novelou č. 265/2001 Sb. tak, že koluzní vazba může trvat nejdéle tři měsíce. Toto neplatí, pokud se zjistí, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, jinak řečeno, důvod koluzní vazby i nadále trvá a limit tří měsíců se v tomto případě neuplatní. O tom rozhodne v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a v řízení před soudem soud. Pokud je obviněný v koluzní vazbě a během tří měsíců u něho nenastal žádný jiný důvod vazby, musí být propuštěn, a to nejpozději den následující po uplynutí lhůty tří měsíců. Zákon však upřednostňuje, aby byl obviněný propuštěn před dovršením této lhůty, jak lze vyvodit ze slovního spojení užitého zákonem – „nebyl-li ... propuštěn“.¹⁰¹

Může se ovšem stát, že během trvání vazby z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) TŘ přibude jiný důvod stanovený v § 67 písm. a) nebo c), popřípadě oba tyto důvody. Jestli takováto situace nastane, bude potřeba o ní rozhodnout. O tom, kdo bude oprávněn rozhodovat, lze usuzovat z toho, že státní zástupce není oprávněn vzít obviněného do vazby. Proto, pokud státní zástupce dojde ke zjištění, že je zde dán i jiný důvod vazby, může pouze podat návrh soudu. Teprve soudce je oprávněn rozhodnout o tom, že ten který konkrétní důvod je dán. Jestliže dojde k závěru, že existuje i jiný důvod vazby než ten, pro který byla uvalena vazba koluzní, uplynutím tříměsíční lhůty nedojde k propuštění obviněného na svobodu, ale má to za následek, že se již nadále neuplatňuje koluzní důvod vazby. Pro obviněného to také mimo jiné znamená, že za této situace lze nahradit vazbu jiným opatřením a mění se režim výkonu vazby.¹⁰²

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 530-531.

¹⁰¹ „Tamtéž“, s. 508.

¹⁰² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 218.

6 Opatření nahrazující vazbu

Jak vyplývá ze samotného účelu a povahy vazby, jedná se o opatření fakultativní a subsidiární. Sám zákon říká, že obviněného lze vzít do vazby jen v tom případě, že účelu vazby nelze dosáhnout jiným opatřením. Od 1. 1. 2002 obsahuje TŘ čtyři procesní opatření, kterými lze vazbu nahradit: záruku za další chování obviněného (§ 73 odst. 1 písm. a) TŘ), písemný slib obviněného (§ 73 odst. 1 písm. b) TŘ), dohled probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. c) TŘ) a peněžitou záruku (§ 73a TŘ). Proto, aby se o těchto prostředcích mohlo vůbec uvažovat, musí být splněna základní podmínka – musí existovat okolnosti odůvodňující vzetí obviněného do vazby. Jestliže by totiž neexistovaly důvody vazby, nelze tyto opatření použít, neboť by jimi nebylo co nahrazovat.¹⁰³ Tato opatření nelze použít tehdy, pokud je dán důvod vazby dle § 67 písm. b), tedy obviněný je ve vazbě koluzní. V ostatních případech lze tyto prostředky uplatnit jednotlivě nebo v kombinaci vedle sebe.¹⁰⁴

O opatřeních nahrazujících vazbu rozhoduje v přípravném řízení soudce, který rozhoduje o vzetí do vazby, ať už z úřední povinnosti, na návrh obviněného nebo na návrh státního zástupce, ale to pouze za předpokladu, že podal i návrh na vzetí obviněného do vazby. Pokud soudce přijme některou z nabízených náhrad, ponechá obviněného na svobodě. V opačném případě rozhodne o vzetí obviněného do vazby. V přípravném řízení je dále oprávněn rozhodnout o propuštění obviněného za současného nahrazení vazby jiným prostředkem státního zástupce. V žádném případě však nepřichází v úvahu situace, kdy státní zástupce ponechá obviněného na svobodě, protože přijme některé z opatření nahrazující vazbu, neboť to znamená, že by musel zjišťovat důvody vazby, což však může učinit pouze soudce. V řízení před soudem je oprávněn přijmout opatření nahrazující vazbu pouze soud (senát nebo samosoudce).¹⁰⁵

Každé podání obviněného, který učiní nabídku jiného opatření nahrazující vazbu, je nutné z obsahového hlediska brát jako žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu. Tzn., že pokud státní zástupce nemá v úmyslu této nabídce vyhovět, nevydá negativní rozhodnutí, ale je v souladu se zákonem (§ 73b odst. 3 TŘ) povinen tuto nabídku předložit soudu, který je oprávněn rozhodnout (R 44/2003).¹⁰⁶

¹⁰³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 287.

¹⁰⁴ VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 8, s. 57.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 544.

¹⁰⁶ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 526.

6.1 Záruka za další chování obviněného, slib obviněného, dohled probačního úředníka

Tato opatření je možné použít za předpokladu, že je dán důvod vazby dle § 67 písm. a) nebo c) TŘ. Naopak, koluzní vazbu nelze nahradit žádným z těchto opatření. U všech opatření musí být splněna obecná podmínka, že orgán činný v trestním řízení považuje konkrétní opatření za dostatečné vzhledem k osobě obviněného a okolnostem případu. O přijetí těchto procesních prostředků se rozhoduje usnesením, které má povahu rozhodnutí o vazbě, a tudíž je proti němu přípustná stížnost (§ 74 odst. 1 TŘ). Jak postupovat v případě, že obviněný neplní povinnosti, ke kterým se zavázal v souvislosti s přijetím některého opatření nahrazující vazbu, výslovně upravuje § 73 odst. 4 TŘ, který byl do TŘ vložen až novelou č. 265/2001 Sb. V souladu s tímto paragrafem – pokud i nadále trvají důvody vazby – rozhodne soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o vazbě. Tento postup byl v praxi uplatňován i před zmíněnou novelou, tedy kdy tato povinnost nebyla výslovně stanovena zákonem.¹⁰⁷

Záruka, dle § 73 odst. 1 písm. a) TŘ, může být nabídnuta zájmovým sdružením občanů nebo důvěryhodnou osobou, která bude schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného. Kdo je zájmovým sdružením občanů, stanoví zákon v § 3 odst. 1 TŘ, kde uvádí jejich taxativní výčet – odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení (s výjimkou politických stran a politických hnutí), církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. Zájmové sdružení občanů, které takovou záruku převzalo, je v souladu se zákonem (§ 6 odst. 3 TŘ) povinno působit na obviněného nebo odsouzeného, aby žil řádný život, a k tomu přijmout potřebná opatření. Tím se také projevuje jedna ze zásad spolupráce se zájmovým sdružením občanů (§ 2 odst. 7 TŘ) a zároveň dochází k psychickému působení na chování obviněného.¹⁰⁸ Vedle zájmového sdružení občanů může záruku převzít důvěryhodná osoba, která musí být schopna příznivě ovlivňovat chování obviněného. Takovou osobou je např. vychovatel v internátu pro učně, nadřízený zaměstnanec obviněného, rodiče nebo jiní příbuzní atd. Jestliže však rodiče měli s výchovou závažné problémy, které mohly vyústit až ve spáchání trestného činu, nebudou v zásadě podmínkou důvěryhodné osoby splňovat.¹⁰⁹ V případě, že přijetí záruky dokáže naplnit účel vazby, je povinností soudu a v přípravném

¹⁰⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 527.

¹⁰⁸ VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 8, s. 58.

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 546.

řízení státního zástupce seznámit toho, kdo nabízí převzetí záruky, s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby (§ 71 odst. 2 TŘ). Záruka za další chování obviněného musí splňovat určité obsahové náležitosti. Musí obsahovat *převzetí dohledu nad dalším chování obviněného*, kterým se má zabránit jednání předvídaného v § 67 písm. c) TŘ a dále opatření, *že se obviněný dostaví na výzvu k orgánům činným v trestním řízení a vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu*, což by mělo předejít obavě z útěku nebo skrývání se (§ 67 písm. a) TŘ). Navíc musí záruka obsahovat konkrétní opatření, která mají být proti obviněnému uplatňována. I když záruka obsahuje všechny potřebné náležitosti, není povinností orgánu rozhodujícím o tomto opatření záruku přijmout. Jedná se totiž o postup fakultativní, kdy sám zákon užívá spojení „může rozhodnout“. Jako pozitivní hodnotím fakt, že pokud soud (soudce), popřípadě státní zástupce, dojdou ke zjištění, že jsou splněny zákonné podmínky pro tyto mírnější opatření, je jejich povinností použít je, už jen s ohledem na zásady používané v rámci vazebního řízení (adekvátnost, subsidiarita, zdrženlivost, přiměřenost).¹¹⁰

Slib nahrazující vazbu musí obviněný učinit, na rozdíl od již zmíněné záruky, sám, a to písemně. Je zcela nerozhodné, jak je slib sepsán (vlastnoručně, na psacím stroji...), ovšem musí být podepsán vlastnoručně obviněným. Slib jako takový může být učiněn jako samostatné podání, ale mnohem častěji bude součástí žádosti o propuštění z vazby. Obviněný tímto opatřením slibuje, *že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnost a omezení, která se mu uloží, a orgán rozhodující o vazbě považuje vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečný a přijme jej* (§ 73 odst. 1 písm. b) TŘ). Toto zákonné ustanovení zároveň uvádí, co musí písemný slib obsahovat, aby mohl být akceptován. Na rozdíl od nahrazení vazby zárukou může soud (státní zástupce) v případě písemného slibu stanovit obviněnému určitá omezení nebo povinnosti. Pokud orgán rozhodující o nahrazení vazby toto své oprávnění využije, mají omezení podobu zákazů určitého konání (např. zákaz navštěvovat sportovní utkání) a povinnosti mají formu příkazů k určitému jednání (např. podrobit se psychologickému poradenství). V každém případě je ovšem nutné, aby omezení či povinnosti byly přiměřené a splňovaly účel, který jinak plní vazba.¹¹¹

¹¹⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Linde, 2004, s. 264.

¹¹¹ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 528-529.

Další opatření nahrazující vazbu – dohled probačního úředníka – bylo do trestního řádu vloženo až novelou č. 265/2001 Sb. Tento institut je upraven zjm. v § 73 odst. 3 TŘ a § 27b odst. 1 písm. a) TŘ, přičemž tato ustanovení navazují na znění zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Jestliže má dojít k nahrazení vazby tímto prostředkem, je třeba zkoumat, zda s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu lze dosáhnout účelu vazby (§ 73 odst. 1 písm. c) TŘ). V souvislosti s dohledem probačního úředníka stanoví zákon obviněnému povinnosti, které musí být z jeho strany dodržovány. Obviněný je povinen dostavit se k probačnímu úředníkovi ve stanovených lhůtách, měnit místo pobytu pouze se souhlasem probačního úředníka a podrobit se dalším omezením. Na rozdíl od prvních dvou povinností, které výslovně uvádí zákon a které již nemusí být uváděny ve výroku usnesení, pokud budou stanoveny další omezení, je nutné je uvést přímo ve výroku takového usnesení. Nejčastěji půjde o omezení směřující k tomu, aby se obviněný nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení.¹¹² Tato omezení však musí být přiměřená vzhledem k trestnému činu, pro který je obviněný stíhán. Za nepřiměřené omezení lze např. považovat omezení, která nemají nic společného s trestným činem, v souvislosti se kterým se ukládá, ale i omezení v podobě zákazu činnosti nebo zákazu pobytu na určitém místě, protože jde fakticky o samostatné druhy trestů a jejich uložení je v tomto stádiu trestního řízení nepřípustné.¹¹³

6.1.1 Peněžitá záruka

Peněžitou záruku lze považovat za jedno z nejdůležitějších opatření nahrazujících vazbu, a to zejména z důvodu hrozby vysoké majetkové újmy, která obviněnému hrozí při nesplnění podmínek. Působení na vůli obviněného vyhnout se jednání předvídaného v § 67 TŘ je tedy mnohem intenzivnější než v případě použití jiných opatření.¹¹⁴ Stejně jako v případě ostatních opatření, i peněžitou zárukou lze nahradit pouze vazbu útečkovou nebo vazbu předstížnou, u níž je dáno navíc omezení v tom smyslu, že pokud je obviněný stíhán pro některý trestný čin taxativně stanovený v § 73a odst. 1 TŘ, nelze peněžitou záruku přijmout. Zákon umožňuje složení záruky i jinou osobou než je obviněný, ale zároveň je vyžadován souhlas obviněného, který dá buďto písemně nebo ústně do protokolu. Okruh osob, které mohou složit peněžitou záruku, není nikde zákonem stanoven, dotyčný však musí

¹¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 547.

¹¹³ VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 11, s. 54.

¹¹⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 531.

být seznámen s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby, a to zejména proto, aby mohl pečlivě zvážit, zda danou záruku složí, nebo ne.

Dřívější právní úprava nevyžadovala, aby se o peněžitě záruce rozhodovalo usnesením, postačil neformální postup soudce, který o stanovené výši učinil pouze záznam do spisu, popř. poznámku do protokolu o výsledku obviněného. To se změnilo od 1. 1. 2002. Od této doby zde existuje tzv. dvoufázové rozhodování o přijetí peněžitě záruky. Nejprve je nutné rozhodnout na návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžitě záruky, zda se tato záruka přijímá, nebo nepřijímá vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu. Pokud orgán rozhodující o vazbě dojde k závěru, že přijetí peněžitě záruky je přípustné, určí její výši a způsob jejího složení. Při tom přihlédně k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo osoby, která nabízí složení záruky, k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán a závažnosti důvodů vazby. Teprve poté, co je přijato usnesení dle § 73a odst. 2 písm. a) TŘ, je možné rozhodnout dle § 73a odst. 1 TŘ, že se obviněný ponechává na svobodě nebo se propouští z vazby na svobodu.¹¹⁵ V řízení před soudem je oprávněn rozhodnout o nahrazení vazby peněžitou zárukou pouze soud. V přípravném řízení je oprávněn propustit obviněného z vazby na svobodu za současného nahrazení vazby peněžitou zárukou i státní zástupce. Ten nemá ani zde možnost vydat negativní rozhodnutí, a proto, jestliže nehodlá nabízenou záruku přijmout, je povinen předložit věc soudu k rozhodnutí. Jestliže se má rozhodnout o ponechání obviněného na svobodě v důsledku přijetí záruky, je takto oprávněn rozhodnout pouze soudce.¹¹⁶

Výše peněžitě záruky se stanoví podle okolností určených v § 73a odst. 2 písm. a) TŘ v odpovídající hodně od 10 000 Kč s tím, že horní hranici zákon nestanoví. Peněžitou záruku lze určit pouze v naší měně a lze ji skládat pouze v korunách. Co se týče způsobu složení, zpravidla bude uvedeno číslo bankovního účtu, na které má být částka převedena. Vyloučeno ovšem není ani složení záruky v hotovosti v pokladně soudu nebo jiného orgánu činného v trestním řízení.¹¹⁷

Jestliže se obviněný dopustí některého z jednání uváděného v § 73a odst. 3 pod písm. a) až d) TŘ, rozhodne soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o tom, že peněžitá záruka připadá státu. Do trestního řádu byla výslovně zakotvena povinnost předem upozornit na důvody, pro které může peněžitá záruka připadnout státu (§ 73a odst. 6 TŘ). V praxi bývá toto upozornění součástí poučení o přijetí složené záruky a ponechání

¹¹⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 533, 535.

¹¹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 289-290.

¹¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 557.

obviněného na svobodě nebo jeho propuštění na svobodu, popřípadě může být obsaženo v usnesení o přípustnosti peněžitě záruky. Upozornění obdrží nejen obviněný, ale i osoba, která peněžitou záruku složila, protože ta nemá ze zákona možnost od záruky odstoupit.¹¹⁸

Peněžitou záruku je možné zrušit nebo změnit její výši, a to na návrh obviněného nebo osoby, která ji složila, nebo i bez návrhu soudem nebo státním zástupcem, který v té době řízení vede, jestliže pominuly důvody k jejímu přijetí nebo se změnily okolnosti rozhodné pro určení výše záruky. V případě přijetí výše zmíněného rozhodnutí je potřeba přezkoumat důvody vazby (§ 73a odst. 4 TŘ). Důvodem, který vedl ke zrušení přijaté záruky, může být např. to, že proti obviněnému bylo zahájeno trestní stíhání pro některý trestný čin taxativně stanovený v § 73a odst. 1. Pokud se změní okolnosti rozhodné pro určení výše záruky, může dojít jak k jejímu zvýšení (např. proti obviněnému bylo zahájeno trestní stíhání pro další trestné činy), tak ke snížení (např. došlo k vypuštění některé právní kvalifikace). Orgány rozhodující o nahrazení vazby peněžitou zárukou jsou tak povinny přezkoumávat důvody trvání peněžitě záruky stejně jako důvody vazby, protože peněžitá záruka trvá – nerozhodne-li soud jinak – u obviněného, který byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo peněžitému trestu, ode dne, kdy obviněný nastoupí výkon trestu, zaplatí peněžitý trest a náklady trestního řízení. Jestliže však obviněný peněžitý trest a náklady řízení ve stanovené lhůtě nezaplatí, použijí se prostředky z peněžitě záruky (§ 73a odst. 5 TŘ). Peněžitá záruka musí být vrácena obviněnému nebo osobě, která ji složila, pokud se rozhodne o jejím zrušení.¹¹⁹

¹¹⁸ VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 9, s. 53-54.

¹¹⁹ „Tamtéž“, s. 54.

7 Výkon vazby

Předpisy týkající se výkonu vazby jsou součástí širšího souboru norem, které upravují různé druhy výkonu odnětí svobody, přičemž souhrn těchto norem tvoří vězeňské právo v širším slova smyslu. Předpisy o výkonu vazby jsou řazeny mezi vězeňské právo proto, že i v případě vazby dochází k dočasnému omezení osobní svobody a výkonu příslušných omezení v hromadných státních ústavech – věznicích.¹²⁰

Mezi předpisy upravující výkon vazby patří zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby ve znění pozdějších předpisů, který je dále doplňován a konkretizován vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby a vnitřními řády věznic. V TŘ je výkon vazby upraven pouze stručně v § 360 TŘ, který uvádí, že podmínky výkonu vazby stanoví zvláštní zákon, kterým je zákon výše zmíněný.

Výkon vazby je založen na právním vztahu dvou subjektů. Na jedné straně obviněný, který je zbaven osobní svobody a musí se podřídit řadě omezení. Na druhé straně stát, který má za povinnost svými orgány poskytnout potřebné zaopatření a nepřekročit nutná omezení vyplývající z účelu a právní povahy vazby jakožto zajišťovacího procesního opatření, jímž nejsou sledovány sankční cíle.¹²¹ Orgán, který zajišťuje výkon vazby, je Vězeňská služba. Ta je oprávněna vůči obviněnému použít pouze taková omezení a donucovací prostředky, které připouští zákon o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. Navíc v případě použití takovýchto opatření je Vězeňská služba povinna oznámit to státnímu zástupci krajského státního zastupitelství, který provádí dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu vazby (§ 3 VýkV). Právní úprava dozoru nad výkonem vazby byla novelou č. 208/2000 Sb. změněna, neboť do té doby tento dozor vykonával ministr spravedlnosti. Dle současného stavu však dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu vazby provádí pověřený státní zástupce krajského státního zastupitelství, v jehož obvodu je vazba vykonávána (§ 29 odst. 1 VýkV).¹²²

Účelem zákona o výkonu vazby je upravit podmínky výkonu vazby v trestním řízení, zejména stanovit práva a povinnosti osob ve vazbě, zaměstnanců Vězeňské služby a dalších osob při zajišťování výkonu vazby a upravit dozor nad tímto výkonem (§ 1 VýkV). Dalšími osobami jsou osoby, které nejsou v pracovním poměru k Vězeňské službě a přitom se určitým způsobem podílejí na zajišťování výkonu vazby či zajišťování některých práv obviněných

¹²⁰ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 225.

¹²¹ „Tamtéž“.

¹²² ŘEHÁČEK, Michal. K novele zákona o výkonu vazby. *Právní praxe*, 2000, roč. 8, č. 10, s. 650.

(např. kurátoři pro mládež, sociální kurátoři, duchovní, soukromí lékaři a další).¹²³ Místem, kde je vazba vykonávána, může být buďto vazební věznice nebo zvláštní oddělení věznice (§ 4 VýkV). Zákon o výkonu vazby používá pojem „věznice“ bez další rozlišení, zda má na mysli vazební věznici nebo věznici, která primárně slouží k výkonu trestu odnětí svobody. Do věznice lze obviněného přijmout pouze na písemný příkaz soudu vydaný na základě rozhodnutí o vzetí do vazby. Při přijetí musí být obviněný seznámen se svými právy a povinnostmi podle zákona o výkonu vazby, řádu výkonu vazby a s vnitřním řádem věznice (§5 odst. 1 a 2 VýkV). V souladu s řádem výkonu vazby je nutné ověřit totožnost obviněného, aby byla vyloučena jeho záměna s jinou osobou, a dále provést osobní prohlídku a prohlídku věcí, které má u sebe (§ 6 a 7 ŘVV). Poté je obviněný umístěn do cely tak, aby byl dodržen účel vazby a aby nedocházelo k mravnímu nebo jinému ohrožení obviněných (§ 6 VýkV). Obecně se mladiství umísťují do cel odděleně od ostatních obviněných. Novela č. 208/2000Sb. odstranila z taxativního výčtu § 7 VýkV požadavek odděleného umístění mladistvých od dospělých, čímž vyřešila rozpor s ustanovením § 26 odst. 1 VýkV, které ve výjimečných případech umožňuje, lze-li mít důvodně za to, že takový postup je z hledisek uvedených v § 6 odst. 1 VýkV pro mladistvého vhodnější, umístit mladistvého do cely společně s dospělými obviněnými.¹²⁴ Odděleně se umísťují muži od žen, obvinění, proti nimž je vedeno společné řízení, obvinění od pravomocně odsouzených, obvinění, u nichž je podezření na infekční nebo duševní onemocnění a v dalších případech taxativně stanovených v § 7 odst. 1 VýkV.

Dle § 8 VýkV lze obviněného umístit do oddělení výkonu vazby se zmírněným režimem za předpokladu, že tím nebude ohrožen účel vazby. Do této vazby je možné umístit obviněného, který dosud nebyl ve výkonu trestu odnětí svobody, není ve vazbě koluzní a není obviněn ze závažného trestného činu, a to na základě rozhodnutí odborné komise. Zmírněný režim představuje výhodu v tom, že obvinění mají v určitém čase možnost volně se pohybovat ve vymezeném prostoru, z čehož vyplývá možnost stýkat se i s ostatními obviněnými. Zároveň je jim k dispozici kulturní místnost a nabízena řada vzdělávacích, preventivně výchovných, sportovních a zájmových programů vedených odbornými zaměstnanci, ale také dozorcí.¹²⁵

¹²³ ŘEHÁČEK, Michal. K novele zákona o výkonu vazby. *Právní praxe*, 2000, roč. 8, č. 10, s. 644.

¹²⁴ „Tamtéž“, s. 645.

¹²⁵ HORKÝ, Zdeněk. *Oddělení vazby se zmírněným režimem ve Vazební věznici Olomouc*[online]. vscr.cz, 15. srpna 2009 [cit. 10. ledna 2011]. Dostupné na <<http://www.vscr.cz/veznice-olomouc-43/archiv-590/archiv-clanku-2009-1114/oddeleni-vazby-se-zmirnenym-rezimem-ve-vazebni-veznici-olomouc-5247>>.

I v zákoně o výkonu vazby se promítá zásada presumpce nevinny, konkrétně v ustanovení § 2 VýkV. S tím souvisí i další povinnosti vyplývající z tohoto ustanovení, zejména, že obviněný smí být podroben pouze těm omezením, která jsou nutná ke splnění účelu vazby z hlediska jejího důvodu, a dále, že nesmí být ponižována lidská důstojnost obviněného a nesmí být podroben fyzickému ani psychickému nátlaku.

Práva a povinnosti obviněných jsou upraveny v hlavě třetí zákona o výkonu vazby. Jednou z možností obviněného, jak komunikovat se svojí rodinou, obhájcem, popřípadě s jinými osobami je písemná korespondence (§ 13 VýkV). Tímto způsobem může obviněný komunikovat zcela neomezeně, ovšem s tím vědomím, že obsah této korespondence podléhá kontrole ze strany orgánu, který vede řízení v případě, že je obviněný ve vazbě z důvodů § 67 písm. b), jinak je kontrola prováděna Vězeňskou službou (§ 13 odst. 2 VýkV). Tento postup představuje výjimku z ústavně zaručeného práva na ochranu listovního tajemství dle čl. 13 LZPS. V některých případech je ovšem kontrola nepřipustná. Zejména se jedná o korespondenci mezi obviněným a jeho obhájcem a dále mezi obviněným a subjekty uváděnými v § 13 odst. 3 VýkV. Další možností obviněného komunikovat s vnějším okolím je za použití telefonu. Telefonovat je dovoleno v odůvodněných případech s osobou blízkou obviněnému, který se nenachází ve vazbě koluzní, (§ 13a VýkV) na základě žádosti k vrchnímu dozorcí (§ 43a odst. 2 ŘVV). I telefonní hovory podléhají kontrole za předpokladu, že se nejedná o osoby uváděné v § 13a odst. 4 VýkV. Omezeny jsou také návštěvy obviněných nacházejících se ve vazbě. Omezení spočívá v četnosti návštěv, v počtu osob, které se mohou návštěvy účastnit, a v délce jednotlivých návštěv. Přípustné jsou návštěvy v počtu nejvýše 4 osob jednou za 2 týdny po dobu 90 minut. V odůvodněných případech může ředitel věznice povolit přijetí návštěvy většího počtu osob nebo na dobu kratší nebo na dobu delší (§ 14 odst. 1 VýkV). Tato omezení se nevztahují na obhájce, neboť obviněný má právo přijímat obhájce neomezeně (§ 14 odst. 8 VýkV). Odlišná úprava je pro přijetí návštěv u mladistvého obviněného, který má právo přijmout návštěvu jednou za týden (§ 26 odst. 2 VýkV). Obecně je mladistvým obviněným (od 15 do 18 let) a mladistvým dospělým obviněným (do 26 let) věnována větší pozornost. Jsou osobami nejzranitelnějšími a z toho důvodu přijala Vězeňská služba ČR Program zacházení s mladistvými vězni, jehož snahou je zejména *vytvořit podmínky pro zmírnění záporného dopadu na psychiku mladistvého, vytvářet předpoklady k návyku trávit volný čas způsobem uspokojujícím potřeby*

*mladistvých a zároveň neodporujícím běžným normám občanské společnosti a zákonům, vystavit mladistvé v průběhu vazby a trestu nutnosti vlastního rozhodování atd.*¹²⁶

Hlavní prioritou, kterou si Vězeňská služba ČR klade za cíl, je reforma výkonu vazby. Jestliže je nutné na osobu obviněnou nacházející se ve vazbě nahlížet jako na osobu nevinnou, je naprosto nepřijatelné, aby vězeňské podmínky těchto lidí byly horší, než podmínky lidí, kteří již byli pravomocně odsouzeni a vykonávají trest odnětí svobody. O zlepšení podmínek by se měla pokoušet každá jednotlivá vazební věznice sama. V současné době se to děje zejména rozšiřováním oddělení se zmírněným režimem výkonu vazby.¹²⁷

¹²⁶ *Výkon vězeňství. Zacházení s mladistvými a mladými dospělými.* [on-line]. vscr.cz, 12. ledna 2010 [cit. 10. ledna 2011]. Dostupné na <<http://www.vscr.cz/veznice-brno-20/vykon-vezenstvi-821/>>

¹²⁷ Zlepšování podmínek obviněných předchází chystanou reformu. *České vězeňství*, 2009, č. 4, s. 15.

Závěr

Vazba představuje nejzávažnější zajišťující prostředek, který lze dle trestního řádu proti obviněnému použít, aby bylo dosaženo účelu trestního řízení. Tento fakt, výše již mnohokrát zmiňovaný, s sebou nese potřebu stanovit podmínky pro uvalení vazby co možná nejpřesněji. Každá novela trestního řádu se více či méně dotýkala právě tohoto institutu, z čehož jasně vyplývá snaha zákonodárce reagovat na společenské změny a hlavně na praxi, neboť až ta ukáže na případné mezery v právní úpravě. V rámci vazby hraje také důležitou úlohu mezinárodní úroveň, zejména mám na mysli Evropskou úmluvu o lidských právech, kterou jsou české soudy, v souladu s Ústavou, povinny respektovat a především aplikovat. Důležitosti této Úmluvy odpovídají počty ústavních stížností, které jsou ročně k Ústavnímu soudu podávány, a kterými se stěžovatelé domáhají ochrany práv, které jim z EÚLP plynou.

Obviněného lze vzít do vazby jen tehdy, pokud jsou splněny všechny materiální a formální podmínky. Konkrétně bych se zmínila o důvodech vazby, jejichž existence společně s ostatními podmínkami zakládají možnost vzít obviněného do vazby útěkové, koluzní nebo předstížné. Je nutné říci, že dříve existence konkrétního důvodu postačovala k tomu, aby byla vazba uvalena. V současné době je však výslovně zakotvena povinnost zkoumat i důvodnost trestního stíhání, což lze považovat za krok směřující k posílení ochrany obviněného před neoprávněným uvalením vazby.

Do vazby je možné vzít obviněného pouze na základě rozhodnutí soudu (v přípravném řízení soudce), což odpovídá ústavním požadavkům. Z toho jasně vyplývá, že o vzetí do vazby nesmí v žádném případě rozhodovat státní zástupce. Jelikož ovšem postupně dochází k posilování jeho postavení v rámci přípravného řízení, zákon mu dává možnost rozhodovat o dalším trvání vazby, kde buď obviněného propustí na svobodu, anebo ho i nadále ponechá ve vazbě.

Pozitivum lze také spatřovat v opatřeních nahrazujících vazbu, konkrétně v záruce za další chování obviněného, slibu obviněného, dohledu probačního úředníka nebo peněžitě záruce. I když zákonná úprava v rámci těchto opatření zní, že orgán rozhodující o vazbě může ponechat obviněného na svobodě, vzhledem k fakultativnosti a subsidiaritě vazby je zřejmé, že pokud tento orgán dojde k závěru, že jsou dány všechny zákonné podmínky pro použití některého z těchto opatření, je povinen ho použít namísto vazby.

Pokud jde o sporné momenty nebo mezery v zákoně, lze do určité míry využít judikatury ať už vnitrostátních soudů (zjm. Ústavního soudu) nebo ESLP. Bylo by ovšem žádoucí, kdyby do budoucna byly veškeré nedostatky odstraněny cestou novelizace, a tím by

se v co největší míře předešlo sporným okamžikům. Jestliže by jednou došlo k tak rozsáhlé rekodifikaci, jaká byla učiněna v roce 2009 v rámci trestního práva hmotného, není dle mého pochyb o tom, že by se ve velké míře dotkla právě i institutu vazby.

Použitá literatura a zdroje

1. Monografie

CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha:Linde, 2004, 829 s.

HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005, 183 s.

JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007. 749 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád:poznámkové vydání s judikaturou*. 26.aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008, 1135 s.

MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975. 301 s.

REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. 263 s.

RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004. 808 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář, I.díl*. 5.vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, 1453 s.

VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2002. 457 s.

2. Články z časopisů

DRAŠŤÍK, Antonín. K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1997, roč.2, č. 12, s. 8 – 12.

HERCZEG, J. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 10, s. 15 - 19.

CHALUPA, Luboš. Rozporná úprava předstižné vazby. *Právní rádce*. 1999, roč.7, č. 1, s. 15 – 16.

KOLAŘÍKOVÁ, Dana. BURIANOVÁ, Veronika. Běh vazební lhůty ve světle jednoho ústavního nálezu. *Bulletin advokacie*, 1998, č. 4, s. 42 – 45.

KRÁL, Vladimír. K nové právní úpravě vazební řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11 – 12, s. 69 – 78.

MANDÁK, Václav. Předstižná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995. *Bulletin advokacie*. 1996, č. 4, s. 15 – 17.

POLÁK, Pravoslav. Výslech obviněného před rozhodnutím o ponechání ve vazbě dle § 71 odst. 4, 6 tr.ř. *Trestní právo*, 2005, roč.10, č. 8, s. 3 – 7.

REPÍK, Bohumil. Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 9, s. 32 – 42.

ŘEHÁČEK, Michal. K novele zákona o výkonu vazby. *Právní praxe*, 2000, roč.8, č. 10, s. 644 – 650.

STUDENÝ, Karel. Poznámky k článku „K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1998, č. 5, s. 13 – 15.

VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. *Právní rádce*, 2003, roč.11, č. 8, s. 57 – 58.

VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. *Právní rádce*, 2003, roč.11,č. 11, s. 53 – 56.

VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. *Právní rádce*, 2003, roč.11, č. 11, s. 53 – 54.

VANTUCH, Pavel. Důvody vazby. *Právní rádce*, 2003, roč.11, č.2, s. 56 – 60.

VANTUCH, Pavel. Trvání vazby. *Právní rádce*, 2003, roč.11, č. 7, s. 59 – 64.

Zlepšování podmínek obviněných předchází chystanou reformu. *České vězeňství*, 2009, č. 4, s. 15 - 17.

3. Internetové zdroje:

HORKÝ,Zdeněk. *Oddělení vazby se zmírněným režimem ve Vazební věznici Olomouc*[online]. Dostupné na: < <http://www.vscr.cz/veznice-olomouc-43/archiv-590/archiv-clanku-2009-1114/oddeleni-vazby-se-zmirnenym-rezimem-ve-vazebni-veznici-olomouc-5247>>.

Výkon vězeňství. Zacházení s mladistvými a mladými dospělými. [on-line]. vscr.cz, 12. ledna 2010 [cit. 10. ledna 2011]. Dostupné na <<http://www.vscr.cz/veznice-brno-20/vykon-vezenstvi-821/>>

4. Judikatura:

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2000 sp. zn. I. ÚS 645/99 in RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004. s. 9.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 1. 2002 sp. zn. I. ÚS 432/01 in RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004. s. 11.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2004 spis. zn. sp. zn. III. ÚS 566/03 in ŠAMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád komentář I. díl*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2008. s. 469.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26.4.1994 publikovaný pod č. 101/1994 Sb. in RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 13-14.

Nález Ústavního soudu ze dne 22.5.2008, sp.zn. I.ÚS 734/08 in BOUDA,Zbyněk. *Recentní judikatura Ústavního soudu k vazebním důvodům*. Trestní právo, 2009, č.12, s.18.

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27.2.2002, sp. zn. 3 To 149/2002 in RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*.1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 424.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26.1.1995, sp. zn. 7 To 2/95 (R 39/1995) in ŠAMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář I.díl*. 5.vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, s.463.

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 6/10 ze dne 20.4.2010.

Nález Ústavního soudu ze dne 22.10.1998 sp. zn. III. ÚS 162/98 in ŠAMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář I.díl*. 5.vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, s.569-570.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11.8.1993 sp. zn. 11 To 146/1993 in ŠAMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář I.díl*. 5.vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, s.1051.

5. Zákony a jiné dokumenty:

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Evropská úmluva o ochraně základních práv a svobod (č.z. ve sbírce: 209/1992 Sb.)

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

instrukce Ministerstva spravedlnosti 5/2010 SIS, kterou se vydává kancelářský řád pro

okresní, krajské a vrchní soudy

Důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti k novele TŘ

Přílohy

Příjem obviněných do vazby v letech 1999 – 2009

Počty obviněných ve vazebních věznicích a věznicích k 31. 12. 2009

Věkové složení obviněných k 31. 12. 2009

Stížnosti obviněných a odsouzených v roce 2009

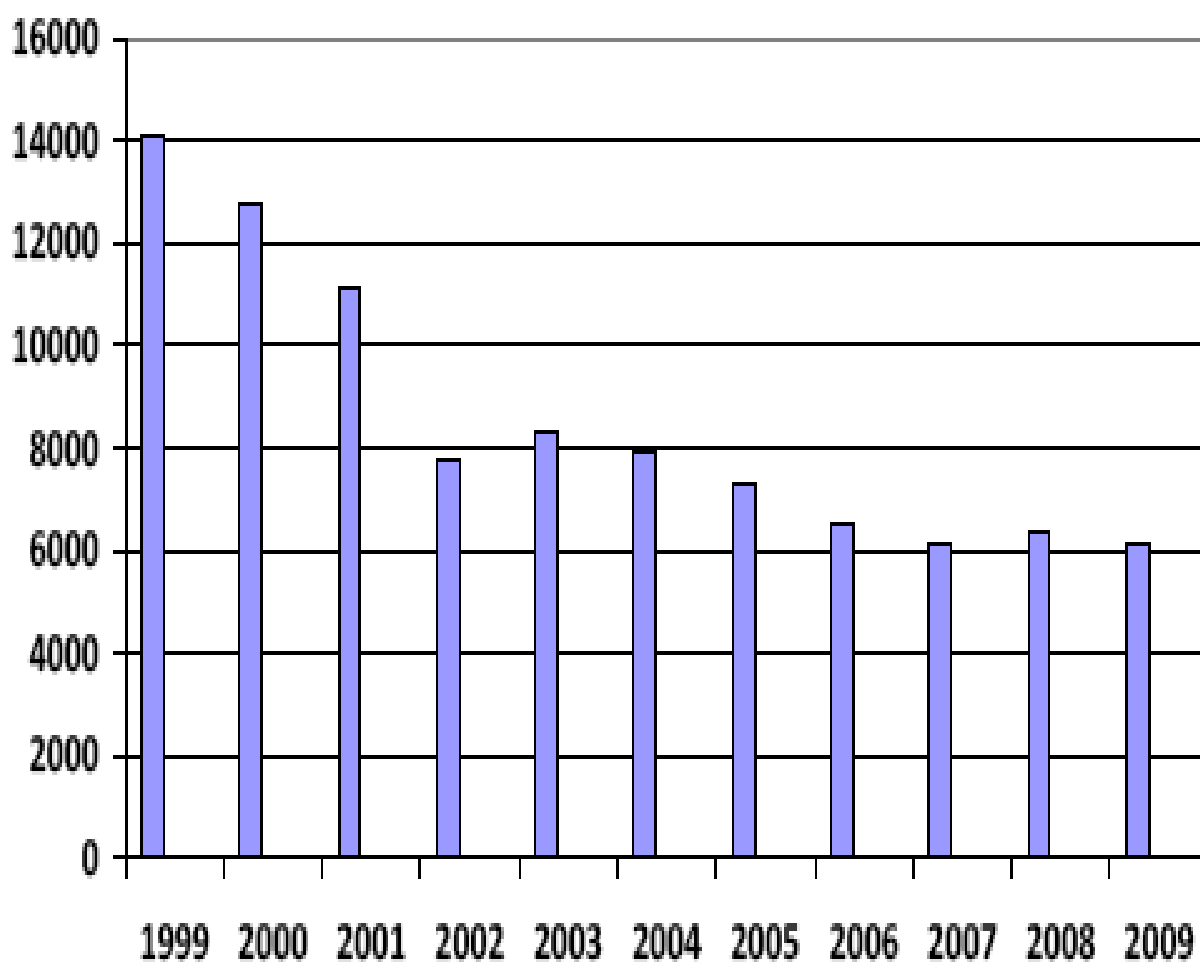
Informace o stavu vězněných osob ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby České republiky k 31. 12. 2009

Příloha č. 1 Příjem obviněných do vazby v letech 1999 – 2009

Statistická ročenka Vězeňské služby

Dostupné na: www.vzcr.cz

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Celkem	14 084	12 727	11 160	7 776	8 285	7 951	7 323	6 504	6 085	6 334	6 134

Příloha č. 2 Počty obviněných ve vazebních věznicích a věznicích k 31.12.2009
 Statistická ročenka Vězeňské služby
 Dostupné na: <www.vzcr.cz>

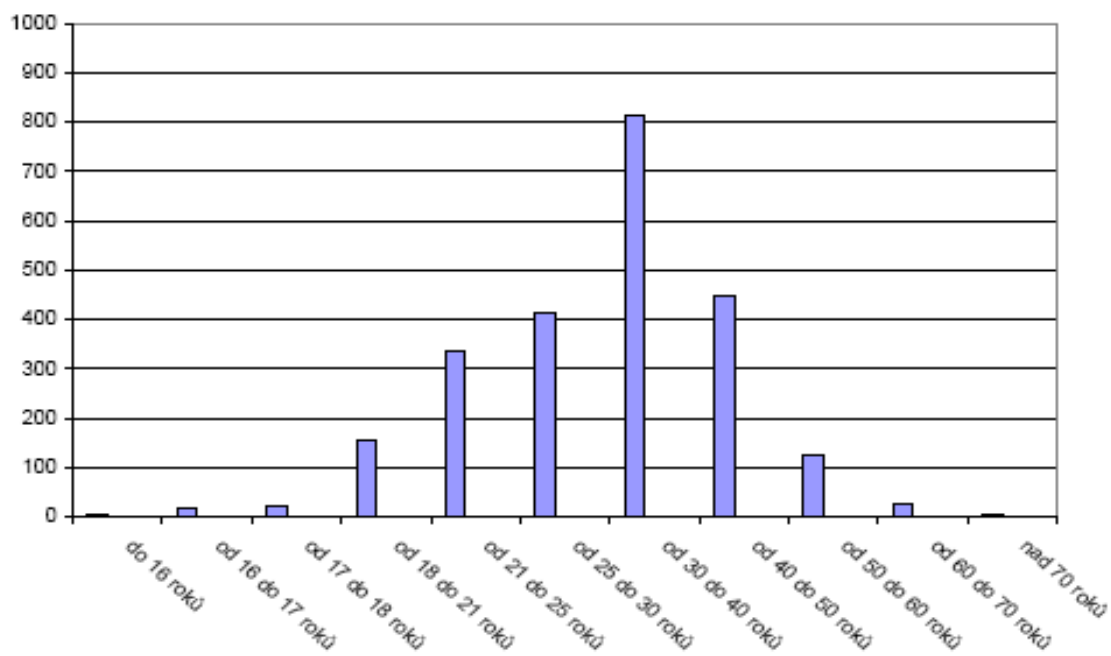
OBVINĚNÍ							
	Vazební věznice a věznice						Celkem
	Dospělí		Mladiství		Úhrnem obvinění		obvinění
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
Brno	247	19	9		256	19	275
Brno - nemocnice	8	1			8	1	9
Břeclav	20				20	0	20
České Budějovice	87	7			87	7	94
Hradec Králové	152	11	1		153	11	164
Liberec	100	2	3		103	2	105
Litoměřice	193	10	9	1	202	11	213
Olomouc	123	9	3		126	9	135
Ostrava	271	16	14		285	16	301
Ostrov	71	6	1		72	6	78
Plzeň	153	9			153	9	162
Praha Pankrác	387	37			387	37	424
Praha Pankrác - nemocnice	8	1			8	1	9
Praha Ruzyně	240	16	3		243	16	259
Teplice	91	6	1		92	6	98
Znojmo	14				14	0	14
Úhrnem	2 165	150	44	1	2 209	151	2 360
Celkem	2 315		45		2 360		2 360

Příloha č. 3 Věkové složení obviněných k 31.12.2009

Statistická ročenka Vězeňské služby

Dostupné na: <www.vzcr.cz>

Věk	Stav k 31. 12. 2009			
	Muži	Ženy	Celkem	%
do 16 roků	4	0	4	0,17%
od 16 do 17 roků	18	0	18	0,76%
od 17 do 18 roků	22	0	22	0,93%
od 18 do 21 roků	148	7	155	6,57%
od 21 do 25 roků	305	30	335	14,19%
od 25 do 30 roků	384	29	413	17,50%
od 30 do 40 roků	766	46	812	34,41%
od 40 do 50 roků	420	27	447	18,94%
od 50 do 60 roků	115	10	125	5,30%
od 60 do 70 roků	25	0	25	1,06%
nad 70 roků	3	1	4	0,17%
Celkem	2 210	150	2 360	100,00%

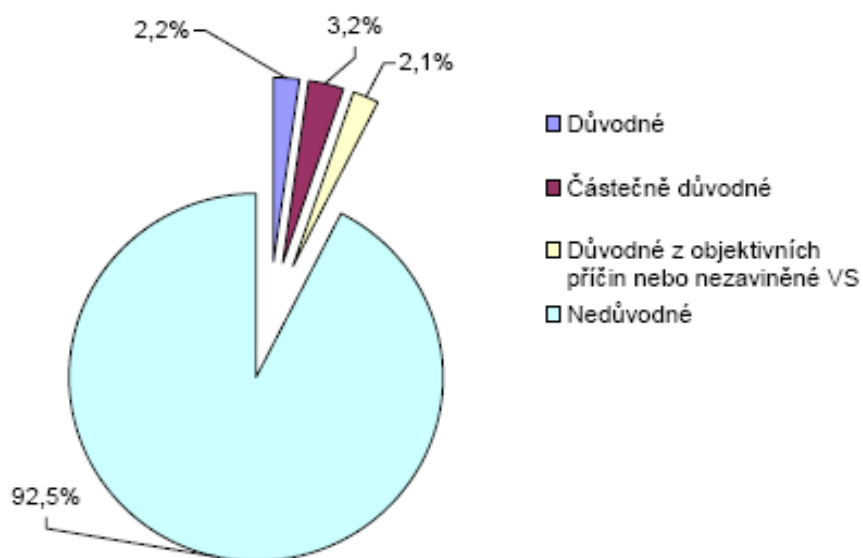

Příloha č. 4 Stížnosti obviněných a odsouzených v roce 2009

Statistická ročenka Vězeňské služby

Dostupné na: <www.vzcr.cz>

	Stížnosti				Celkem
	Důvodné	Částečně důvodné	Důvodné z objektivních příčin nebo nezaviněné VS	Nedůvodné	
Obvinění	2	4	3	199	208
Odsouzení	30	39	27	1093	1189
Civilní osoby ve věci obviněných	0	2	1	13	16
Civilní osoby ve věci odsouzených	2	3	1	103	109
Celkem	34	48	32	1408	1522

**Příloha č. 5 Informace o stavu vězňených osob ve vazebních věznicích a věznicích
Vězeňské služby ČR k 31.12.2009**
Statistická ročenka Vězeňské služby
Dostupné na: <www.vzcr.cz>

Vazební věznice a věznice	OBVINĚNÍ							ODSOUZENÍ												Vězni celkem	
	Dospělí		Mladiství		Úhnm obvinění		Celkem obvinění	S dohledem		S dozorem		S ostrahou		Se zvýšenou ostrahou		Mladiství		Úhnm odsouzení			Celkem odsouzení
	M	Ž	M	Ž	M	Ž		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž		
Bélučice										23		598						621		621	621
Brno	247	19	9		256	19	275	1		162	3	66	2	2	1	2	1	233	7	240	515
Brno - nemocnice	8	1			8	1	9	2		9	1	20	2		1			34	1	35	44
Brno - detenční ústav																		3		3	3
Břeclav	20				20		20	66		6		100		1				173		173	193
České Budějovice	87	7			87	7	94	2		149	3	13						164	3	167	261
Drahonice										274								274		274	274
Heřmanice										143		700						843		843	843
Horní Slavkov												894						894		894	894
Hradec Králové	152	11	1		153	11	164	153	3	63	7	62	4	1				279	14	293	457
Jihlava										52		481						533		533	533
Karviná										80		9		62				151		151	151
Kufim										179		428						607		607	607
Kynčperk nad Ohří										762								762		762	762
Liberec	100	2	3		103	2	105	3		177	6	80	1	1				261	7	268	373
Litoměřice	193	10	9	1	202	11	213			81	4	34	4	3		4		122	8	130	343
Milov										5		42		330				377		377	377
Nové Sedlo										549								549		549	549
Odolov									60		278							338		338	338
Olomouc	123	9	3		126	9	135	1		121		33				1		156		156	291
Opava									19	141	111		76		23			141	229	370	370
Orátov										34		573						607		607	607
Ostava	271	16	14		285	16	301			197	28	58	1	4		2		261	29	290	591
Ostrov	71	6	1		72	6	78			1 041	5	18	2			1		1 060	7	1 067	1 145
Pardubice										494		233						727		727	727
Píseň	153	9			153	9	162	18		36	3	1 234	2	15				1 303	6	1 308	1 470
Praha Pankrác	387	37			387	37	424	40	1	201	11	227	11	2		3		473	23	496	920
Praha Pankrác - nem.	8	1			8	1	9			5		24	2	2				32	2	34	43
Praha Ruzyně	240	16	3		243	16	259	2	9	249	56	86	5					337	70	407	666
Přibram					0	0	0	31		47		911						989	0	989	989
Rapolice								46		233								279		279	279
Rýnovice										87		532						619		619	619
Stráž pod Ralskem										550		465						1 015		1 015	1 015
Světlá nad Sázavou									4		339		249			7		599		599	599
Teplice	91	6	1		92	6	98		1	45	1	9	1					54	3	57	155
Valdice										19		367		771				1 157		1 157	1 157
Vinařice										65		1 092						1 158		1 158	1 158
Věehrdy									119		345		1			152		617		617	617
Znojmo	14				14		14			127		37						164		164	178
Úhnm	2 165	150	44	1	2 209	151	2 360	544	37	7 031	578	9 427	360	1 196	24	166	8	18 367	1 007	19 374	21 734
Celkem	2 315	150	44	1	2 360	151	2 360	581	37	7 609	578	9 787	360	1 220	24	174	8	19 374	1 007	19 374	21 734

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na vazbu jako zajišťujícího prostředku používaného pro dosažení účelu trestního řízení proti obviněnému. Vedle obecného vymezení pojmu, účelu vazby a ústavních základů, je největší část práce věnována materiálnímu a formálnímu vazebnímu právu, tedy důvodům pro vzetí obviněného do vazby, orgánům rozhodujícím o vazbě a trvání vazby. V souvislosti s fakultativní povahou vazby se dále pojednává o opatřeních nahrazujících vazbu. Konec diplomové práce je věnován výkonu vazby.

Klíčová slova : vazba, důvody vazby, vazba útěková, vazba koluzní, vazba předstižná, výkon vazby, rozhodnutí o vazbě, trvání vazby, opatření nahrazující vazbu

Annotation

My dissertation is focused on arrest as a providing means used to achieve objective of criminal proceedings trial against the accused. Besides common defining the term, purpose of the arrest and the constitutionals basis, the biggest part of my work is dedicated to the material and formal custody law, so the reasons for taking the accused to the arrest, the members deciding the arrest for the accused and the duration of the arrest. In connection with the optional nature of the arrest there is also a section about actions substituting the arrest. The end of my dissertation is focused on execution of custody.

The key words: arrest, the reasons for the arrest, Collusive Remand in Custody, Preventive Custody to Prevent Further Criminal Activity or Ecsape, execution of custody, deciding about arrest, duration of the arrest, actions substituting the arrest.